

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Michaela Tomášková

Dopady nového znaleckého zákona na kvalitu znalecké činnosti

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Dopady nového znaleckého zákona na kvalitu znalecké činnosti*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 952 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne

.....

Michaela Tomášková

Tímto děkuji vedoucí mé práce JUDr. Kláře Hamulákové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky při psaní této diplomové práce.

Seznam použitých zkratk

ZnalZ – zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů

ZnalV – vyhláška č. 53/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, ve znění pozdějších předpisů

ZnalVoZ – vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, ve znění pozdějších předpisů

ZnalVoZo – vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví

Původní ZnalZ - zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění zákona č. 183/2017 Sb.

Původní ZnalV – vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

Důvodová zpráva – důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů

Instrukce - Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017 ze dne 23. 11. 2017, MPS-26/2017-OJD-ORG/32

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

SŘ – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS – zákon č. 292/2013, o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
Úvod	7
1. Vymezení pojmů	10
1.1. Znalecká činnost	10
1.2. Znalecký posudek	14
2. Vybrané problematické aspekty původní právní úpravy	16
2.1. Znalečné	16
2.2. Odpovědnost znalců při výkonu znalecké činnosti	18
2.2.1 Soukromoprávní odpovědnost	19
2.2.2 Trestněprávní odpovědnost	19
2.2.3. Správní odpovědnost	20
2.2.4 Dohled	22
2.2.5 Odpovědnost dle občanského soudního řádu	24
2.3. Náležitosti znaleckých posudků	24
2.4. Další problematické otázky související se znalectvím	26
2.4.1. Hodnocení znaleckých posudků	26
2.4.2. Další	29
3. Současná právní úprava v problematických aspektech	31
3.1. Znalečné	31
3.2. Odpovědnost znalců při výkonu znalecké činnosti	34
3.2.1. Soukromoprávní odpovědnost	34
3.2.2. Trestněprávní odpovědnost	35
3.2.3. Správní odpovědnost	35
3.2.4. Dohled	38
3.3. Náležitosti znaleckých posudků	42
3.4. Další změny související se znalectvím	46

3.4.1. Hodnocení znaleckých posudků.....	46
3.4.2. Další	47
Závěr.....	50
Seznam použitých zdrojů.....	53
Abstrakt.....	58
Summary.....	59
Klíčová slova	60

Úvod

Problematika znaleckého dokazování je často probíraným tématem jak u odborné veřejnosti, tak i mezi laiky. Na straně jedné jsme svědky rostoucí potřeby užití znaleckých posudků, zejména z důvodu lidského pokroku a právního ukotvení dalších oblastí lidské činnosti, na straně druhé pak kritiky nejen kvality znaleckých posudků, ale celkově profese jako takové. Výše uvedené je možné doložit vícero zdroji, nejpříhodnější je dle mého důvodová zpráva,¹ která si v obecné části klade za cíl zvýšení kvality znaleckých posudků s vidinou menší nutnosti zpracovávat revizní znalecké posudky. Dále pak také Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace,² která kvalitu znaleckých posudků označuje za problém předchozí právní úpravy. Na několika místech také hovoří o rostoucí kritice kvality znalecké činnosti a nutnosti zkvalitnění výkonu znalecké profese, který jde, dle mého, ruku v ruce s kvalitou znaleckých posudků. Problematickými jsou nejen chybné, účelové, či nedostatečně odůvodněné znalecké posudky, případně znalecké posudky vycházející z chybných, nebo neúplných podkladů, ale také malý počet členů znalecké obce, akceptace dlouhých lhůt pro zpracování znaleckých posudků a z toho pramenící nedůvěra společnosti ve znaleckou činnost jako takovou.

Jednou z hlavních příčin výše uvedených problémů je nepochybně mezerovitá, zastaralá právní úprava, která na našem území platila až do roku 2020, samozřejmě s dílčími novelizacemi, již od roku 1967. Po mnohaletém úsilí vynaloženém na práci nového předpisu je k 1. 1. 2021 účinný zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a příslušné prováděcí právní předpisy, které v oblasti znalecké činnosti přináší celou řadu změn.

Cílem mé práce a zároveň nejdůležitější výzkumnou otázkou je zodpovědět si, a) jaké konkrétní faktory nejvíce zapříčiňují často kritizovanou a zpochybňovanou kvalitu znalecké činnosti, b) zda nová právní úprava znalecké činnosti vyřešila nejmarkantnější nedostatky předchozí právní úpravy tak, že je možné očekávat vyšší odbornost a kvalitu znalecké činnosti. Konečně, c) zda se nabízí i jiné možnosti či řešení namítaných přetrvávajících, či nově vzniklých problémů.

Při hledání odpovědí na výše vymezené otázky pracuji s některými z metod nabízených právní metodologií. Nejprve užívám jazykového výkladu za účelem „prvotního přiblížení se

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 16. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

² Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 16. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133446>>.

k právní normě.“³ Dále pak výkladu formálně-systematického, neboť zjišťuji význam právních norem na základě systematiky právního řádu a výkladu teleologického s cílem určit smysl a účel zkoumaných norem, přičemž obě zmíněné metody vedou k objektivně recentnímu výkladovému cíli.⁴ Jelikož je část mé práce věnována také novému právnímu předpisu, využiji také subjektivně historického výkladu za účelem nalezení subjektivně historického výkladového cíle.⁵ Co se metod výzkumu týká, využívám primárně metodu analýzy za účelem rozklíčování příčin kritizované původní právní úpravy znalecké činnosti. Dále pak metodu komparace při zhodnocení změn předchozí a současné právní úpravy, či při srovnávání se zahraniční právní úpravou, která by mohla být vzorem v některých zmíněných oblastech.

Celá práce je rozdělena do 3 kapitol. První věnuji teoretickému vymezení základních pojmů, a to znalecké činnosti, znaleckému posudku a jeho roli v procením dokazování. Tato kapitola je psána obecně, proto se zde zmiňuji o všech typech procesních řízení. S ohledem na rozsah práce jsou již zbylé dvě kapitoly, v případě odlišně upravených procesních otázek, zaměřeny na řízení civilní.

Ve druhé kapitole se zabývám problematickými aspekty předchozí právní úpravy. Pro hlubší rozbor jsem vybrala oblasti, které byly, dle mého výzkumu, nejvíce způsobilé ovlivnit kvalitu znalecké činnosti. Mezi tyto řadím odměňování znalců, odpovědnost znalců související s výkonem znalecké činnosti a problematiku náležitostí znaleckých posudků. V rámci jednotlivých podkapitol je vždy krátce nastíněna předchozí právní úprava a problémy, na které bylo v jejich souvislosti poukazováno. Pro komplexní pohled pak v poslední, čtvrté podkapitole, uvádím další namítané nedostatky právní úpravy, které z důvodu rozsahu práce zmiňuji pouze v rámci kratších odstavců. Výjimkou je pouze hodnocení znaleckých posudků a otázky s tím související, neboť zejména hodnocení věcné stránky znaleckého posudku je úzce spojeno např. s výkonem dohledu v rámci odpovědnosti znalců.

Třetí kapitola pojednává o současné právní úpravě znalecké činnosti ve stejných oblastech, které byly rozebrány v kapitole předešlé. Současně komparuji obě právní úpravy, tedy zjišťuji, zda se nová právní úprava vypořádala s namítanými nedostatky té předchozí a zda je podle mého názoru způsobilá zaručit vyšší kvalitu znalecké činnosti. Poslední podkapitola je opět sběrnou, v této pak ve zkratce poukazuji na další pozitivní, či negativní změny, které

³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2007, sp. zn. II. ÚS 1710/07.

⁴ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 86.

⁵ Tamtéž.

přinesla nová právní úprava a které mohou mít na výkon znalecké činnosti menší, či větší vliv. V rámci jednotlivých podkapitol se zamýšlím nad možnostmi jiných řešení namítaných nedostatků, tedy odlišné právní úpravy, o které by se dalo uvažovat jako o návrzích *de lege ferenda*.

K charakteristice zdrojů bych uvedla, že vycházím primárně z právních norem, zejména původního i současného ZnalZ a příslušných prováděcích vyhlášek, dále pak procesních předpisů vztahujících se ke znalectví, tedy občanského soudního řádu, trestního řádu a správního řádu. V první, spíše popisné kapitole, pracuji s výše uvedenými předpisy, komentářovou literaturou a judikaturou. V rámci druhé kapitoly, popisno-analytického charakteru, čerpám, mimo výše uvedené, z odborných článků a internetových zdrojů, za účelem rozklíčování problémů, které byly za předchozí právní úpravy těmi nejpálčivějšími. Jelikož k nové právní úpravě zatím mnoho podkladů neexistuje, ve třetí kapitole, kromě právních norem, pracuji s důvodovou zprávou a dvěma doposud vydanými komentáři, u návrhů řešení pak čerpám i ze zahraničních právních předpisů. Příslušné právní předpisy jsou použity ve znění k 29.8.2022.

1. Vymezení pojmů

Na úvod je nezbytné definovat některé základní pojmy, o kterých bude celá tato práce pojednávat. Těmi jsou pojem znalecké činnosti a znaleckého posudku.

1.1. Znalecká činnost

Na rozdíl od původního znaleckého zákona, nabízí současně platný definici znalecké činnosti, kterou se dle § 1 odst. 1 ZnalZ rozumí „provádění znaleckých úkonů, zejména zpracování a podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení, a činnost, která bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení“. Skutečnost, že pro znaleckou činnost již existuje legální definice, lze jistě vnímat kladně, a to nejen z důvodu právní jistoty osob vykonávajících znaleckou činnost, ale také osob, kterých se znalecká činnost jako taková dotýká, nejčastěji účastníků řízení, neboť explicitním stanovením konkrétních fází znalecké činnosti zákonodárce určil, že tato stadia pod pojem znalecké činnosti spadají a v případě sporu bude předvídatelnější a jednodušší rozhodnout, která určitá jednání je možné pod konkrétní fází znalecké činnosti zařadit a která naopak ne. Nadále však samozřejmě platí, že se jedná o relativně široké pojmy, jejichž hranice nastává až judikaturní činností soudů. Praktický dopad výše uvedeného lze spatřovat v promítnutí teoretického vymezení jednotlivých fází, konkrétně podání znaleckého posudku, jeho doplnění, vysvětlení, jako samostatných úkonů při účtování náhrady nákladů znalce.⁶

Spíše procesualistický pohled pak nabízí Křístek, který znaleckou činnost chápe jako „procesní nástroj k poznání minulých skutečností.“⁷ Judikatura doplňuje, že na tuto činnost lze nahlížet jako na „obstarávání věcí obecného zájmu, neboť objektivní a nestranné vypracování znaleckých posudků, tedy řádný výkon znalecké činnosti, je v zájmu celé společnosti.“⁸ S výše uvedeným pak nelze jinak, než souhlasit, neboť pravdivé zjištění všech skutečností podstatných pro rozhodnutí ve věci či jiný postup orgánu veřejné moci, je obecně cílem procesu, ať již civilního, či jiného. Výkon znalecké činnosti tak nalézá svého uplatnění v procesu dokazování, konkrétně tedy v civilních sporech vedených dle OSŘ, případně dle ZŘS, v trestním řízení upraveném TŘ, ve správním řízení, jehož postup upravuje SŘ, v řízeních vedených dle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů, či dle zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. s. 7.

⁷ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 19.

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2010, sp. zn. 3 Tdo 1483/2009.

Dle § 127 odst. 1 OSŘ platí, že k ustanovení znalce za účelem zpracování znaleckého posudku přistoupí orgán veřejné moci tehdy, pokud vyvstane potřeba posoudit skutečnosti, k nimž jsou vyžadovány odborné znalosti.⁹ Platí, že „soud je povinen při jejich zjišťování vycházet z § 127 OSŘ, a to i v případě, že sám potřebnými odbornými znalostmi disponuje.“¹⁰ Kdyby tedy soudce toto pravidlo porušil a odborné otázky si zodpověděl sám, byly by porušeny zásady přímosti a kontradiktornosti, neboť nejen, že by nebyl proveden důkaz za přítomnosti účastníků řízení, ale také by v případě absence důkazního prostředku znaleckého posudku byly strany ochuzeny o právo vznášet k důkaznímu prostředku námítky, či jej zcela zpochybnit. Obdobně se toto pravidlo užije u dokazování v trestním řízení, nikoliv však v řízení správním. Zde správní orgán přistoupí k ustanovení znalce až ve chvíli, kdy jeho úřední aparát nedisponuje potřebnými odbornými znalostmi pro daný případ.¹¹ Jinými slovy, i v případě, že je k posouzení určité skutečnosti nutné užít odborných znalostí, není jisté, zda bude znalec z příslušného oboru ustanoven, neboť je určující, zda úřední osoba potřebnými znalostmi disponuje, a to např. pokud vystudovala příslušný obor,¹² případně se na předmětnou otázku může dotázat jiného správního orgánu. Existence znaleckých posudků ve správním řízení však bude spíše výjimkou, typické budou například při určování výše náhrady za vyvlastnění.

Stěžejní je tedy správný výklad pojmu odborných znalostí, kterými lze rozumět „takové vědomosti, jež přesahují širší rámec obecné zkušenosti a k nimž je potřebná určitá odborná znalost a zkušenost.“¹³ Pro představu, ve kterých oblastech je nezbytné znalce ustanovit, je možné vycházet z přílohy ke znaleckému zákonu,¹⁴ podrobně znalecké obory včetně odvětví a případné specializace stanovuje ZnalVoZo. Tento výčet však není vyčerpávající a vždy je třeba zohlednit konkrétní okolnosti každého případu, přičemž problematickými budou nejen situace, ve kterých není příslušný obor v seznamu zapsán, nebo pro daný obor nebude k dispozici žádný znalec, ale také případy, ve kterých bude potřeba posoudit skutkové okolnosti vícero odborníky z různých oblastí.

Odbornými znalostmi, které budou vyžadovat ustanovení znalce, však nelze rozumět právní otázky, neboť zde platí zásada *iura novit curia*, posouzení právních otázek tak náleží

⁹ Shodně pak § 105 odst. 1 TŘ, § 56 SŘ, § 95 odst. 1 písm. a) daňového řádu.

¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 305.

¹¹ ŠEVČÍK, Petr. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015. s. 45, 46.

¹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. září 2009, sp. zn. 2 As 64/2009.

¹³ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. BECK, 2021. s. 631.

¹⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces: obecná část...*, s. 304.

výhradně soudu. I přes to, že je v této otázce rozhodovací praxe poměrně jednotná, nezřídka se stává, že se znalec vyjadřuje k otázkám právním. Jedinou přípustnou výjimkou je existence znaleckého oboru právní vztahy k cizině. Obecně však platí, že výše uvedené pravidlo je třeba vykládat extenzivně,¹⁵ tedy, že se ani obsah zahraničního práva nedokazuje a odpovědnost za řádné zjištění obsahu právních norem tak nese soud, kterému k tomu zákon nabízí řadu právních instrumentů. Nedospěje-li k uspokojivému závěru vlastním studiem, může tak učinit za součinnosti stran řízení, vyjádřením Ministerstva spravedlnosti tak, jak umožňuje § 110 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v krajním případě pak i prostřednictvím znaleckého posudku znalce z oboru právních vztahů k cizině.

Vyjma případů, ve kterých znalecký posudek předloží sami účastníci řízení, ustanoví znalce orgán veřejné moci, v případě civilních soudních řízení jej určí usnesením soud. Se znalcem projedná zadání a v souladu s § 26 odst. 2 ZnalZ jej poučí o významu znaleckého posudku, trestněprávní odpovědnosti v případě podání posudku vědomě nepravdivého. Z důvodu požadavku rychlosti řízení stanoví konkrétní lhůtu pro vypracování znaleckého posudku a formu, ve které má být posudek podán, tedy ústně do protokolu, anebo písemně, a to v listinné, či nově také dle § 27 odst. 1 ZnalZ v elektronické podobě, přičemž v praxi se lze nejčastěji setkat s písemnými znaleckými posudky,¹⁶ a to zejména s ohledem na rozsah zadání, složitost posuzovaných otázek a také na efektivnější možnost vyjádření se účastníků řízení ke znaleckému posudku a podkladům znalce.

Po projednání zadání může soud účastníkům řízení i třetím osobám usnesením uložit, aby znalci poskytli součinnost tak, jak předpokládá § 127 odst. 4 OSŘ. V případě neposkytnutí součinnosti mohou být povinnosti vymáhány předvoláním, předvedením, či ukládáním pořádkových pokut, jak také potvrdil Ústavní soud,¹⁷ případně lze uložit náhradu nákladů, které vznikly zaviněným porušením uložené povinnosti. Na straně druhé by však měli mít účastníci právo vyjádřit se k formulaci otázek, jež mají být znalci kladeny, dále pak i k osobě znalce jako takové,¹⁸ s ohledem na rychlost řízení ještě před jeho ustanovením. Důvodem je skutečnost, že znalec je na rozdíl od svědka zaměnitelný, v případě podjatosti může být nahrazen jiným odborníkem, jelikož poznatky získává nepřímo ze soudního spisu, k nimž vypovídá o tom, co v řízení zhodnotil na základě svých odborných znalostí a zkušeností, kdežto u svědka je

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2011, sp. zn. NS 33 Cdo 3117/2010.

¹⁶ Výše uvedené platí pro civilní a trestní řízení. Opačně pak v řízení správním, kde zákon možnost ústně podaného znaleckého posudku neumožňuje.

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 28. února 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

¹⁸ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád...*, s. 633.

vyžadováno vnímání určité skutečnosti nezprostředkovaně, o níž následně vypovídá.¹⁹ U osoby svědka tedy účastníci nemohou namítat, že svědeckou výpověď nelze provést, např. vzhledem k jeho zainteresovanosti v projednávané věci. To je samozřejmě nezbavuje práva se k osobě svědka vyjádřit a následně pak poukázat na pochybnost o jeho věrohodnosti.

Ačkoli se dle zákonného znění provedení důkazního prostředku uskutečňuje výsledkem²⁰ znalce, přesto zákon v § 127 odst. 1 OSŘ umožňuje se v odůvodněných případech spokojit pouze s písemným posudkem. Judikatura však dovodila, že upuštění od výslechu by mělo být s ohledem na zásadu ústnosti výjimečným postupem,²¹ zejména, pokud s tím souhlasí účastníci řízení.²²

V případě výskytu vad bude znalec nejprve povinen k výzvě soudu vysvětlit nejasnosti týkající se znaleckého posudku, či tento doplnit. Pokud však ani předestřený postup nerozptýlí pochybnosti soudu, jinými slovy znalec si své závěry řádně neobhájí, přistoupí soud k ustanovení znalce revizního. Opětovně je však třeba tento postup vnímat jako výjimečný a nerealizovat jej pouze proto, že strany nejsou se závěry znaleckého posudku spokojeni. Jirsa je toho názoru, že by soud měl znalce donutit za každou cenu vyslovit kategoricky odborný názor na věc a k ustanovení revizního znalce přistoupit až v případech evidentních pochybení, např. nerespektoval-li znalec zadání, či je-li zpochybněna metoda, podle které bylo postupováno.²³ S posledně zmíněným názorem nemohu souhlasit, neboť si lze představit znalecký posudek obsahující mnoho chyb a nesrovnalostí, či opakované vracení znaleckého posudku soudem k doplnění znalci. Tento postup by pak byl příliš neekonomický a způsoboval by zbytečné průtahy v řízení.

A konečně, ve zvlášť obtížných a náročných situacích, si soud dle § 25 odst. 2 ZnalZ vyžádá ústavní posudek znaleckého ústavu nebo znalecké kanceláře. V případě zvlášť specifické problematiky, např. když není pro daný obor zapsán žádný znalec, však soudci nezbyde jiná možnost, než ustanovit znalce *ad hoc*. I tato osoba je však povinna složit znalecký

¹⁹ WINTEROVÁ, Alena. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Díl první, řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018. s. 241.

²⁰ V trestním řízení pak lze v souladu s § 108 odst. 3 ve spoj. s § 211 odst. 5 TŘ v přípravném řízení i hlavním líčení od výslechu znalce upustit. Ve správním řízení bude s ohledem na zásadu ústnosti výslech výjimečným postupem, viz ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. In: ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo*.... s 225.

²¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. IV. ÚS 3470/15.

²² HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*...., s. 634.

²³ JIRSA, Jaromír. In: JIRA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 2. 2016, Kniha II., § 79 – 180 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 328.

slib a dostát dalším povinností uvedeným v § 26 odst. 3 ZnalZ. *Ad hoc* lze také ustanovit znaleckou kancelář, či znalecký ústav.

1.2. Znalecký posudek

Univerzálně platnou a přijímanou definici pro znalecký posudek v současné době v právních předpisech nenalezneme. Nejvhodnější se však jeví definice z hlediska účelu, která znalecký posudek vymezuje jako: „důkazní prostředek, který je určen pro zjišťování otázek skutkového charakteru, u nichž je třeba zvláštních odborných znalostí.“²⁴

Na znalecký posudek lze nahlížet dvěma způsoby, a to jako na znalecký posudek, nebo jako na listinný důkaz, což se následně promítne ve způsobu provedení tohoto důkazního prostředku. Za předpokladu, že byl znalec ustanoven soudem, má znalecký posudek vždy procesní postavení znaleckého posudku ve smyslu znaleckého zákona.²⁵ Pokud však znalecký posudek předloží některý z účastníků řízení, bude mít tuto povahu jen tehdy, pokud splní všechny zákonem vyžadované náležitosti znaleckého posudku a rovněž bude obsahovat doložku znalce o vědomosti následků plynoucích z vědomě nepravdivého znaleckého posudku. Praktický dopad tohoto dělení lze spatřovat v možnosti výsledku znalce při provádění důkazu za předpokladu, že je výstup jeho práce považován za znalecký posudek,²⁶ přičemž až do novelizace OSŘ v roce 2011²⁷ byl znalecký posudek předložený stranami považován za listinný důkaz.²⁸

Dle současné právní úpravy mají účastníci řízení možnost předložit ze své vlastní iniciativy písemný znalecký posudek tak, jak předpokládá § 127a OSŘ, § 110a TR a nepřímo také § 52 SŘ. Za splnění zákonných náležitostí lze při provedení tohoto důkazního prostředku postupovat stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný soudem, nikoli o listinný důkaz. Některá soudní rozhodnutí²⁹ jdou s interpretací dále a zastávají názor, že za splnění dalších zákonných náležitostí je pak na tento nahlíženo jako na znalecký posudek vyžádaný soudem, resp. že došlo ke změně důkazní hodnoty z důkazu listinného, na znalecký posudek, případně na revizní znalecký posudek. Tento výklad je ale dosti extenzivní, když zákon explicitně stanovuje pouze odlišný postup při provádění důkazu, o změně důkazní hodnoty nehovoří, a proto je třeba jej odmítnout. Konečně se také objevují názory, že toto právo

²⁴ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 91.

²⁵ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 217.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ V trestním řízení byla možnost účastníků předkládat znalecké posudky zavedena zákonem č. 265/2001 Sb.

²⁸ KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví...*, s. 164.

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. srpna 2014, sp. zn. 32 Cdo 1124/2014.

účastníků není v souladu s civilistickou praxí, neboť je výhradně na soudu, aby si otázku nezbytnosti přibrat znalce posoudil sám.³⁰ Přestože se v současné době navrhuje zrušení § 127a OSŘ, zejména z důvodu nedosažení předpokládané efektivity a neekonomičnosti způsobené několika znaleckými posudky v rámci jednoho řízení, mělo by dle mého toto ustanovení zůstat zachováno, a to zejména za účelem hlubšího naplnění zásady rovnosti stran a možnosti hájit jejich práva všemi prostředky tak, jak předpokládá § 125 OSŘ.

Závěrem je také třeba připomenout subsidiární povahu znaleckého posudku jakožto důkazního prostředku ve vztahu k odbornému vyjádření, přičemž k vyžádání znaleckého posudku bude orgán veřejné moci povinen přistoupit zejména pro složitost projednávané věci, případně, pokud bude mít o správnosti odborného vyjádření důvodné pochybnosti.³¹ Platí, že odborné vyjádření může být vyžádáno pouze od orgánů veřejné moci, znalci zapsanému v seznamu znalců proto vypracování odborného vyjádření uložit nelze. Naopak odbornou zprávu ve smyslu § 128 OSŘ s odkazem na § 125 OSŘ, podle nějž lze užít za důkazní prostředek vše, co zákon nezakazuje, od znalce požadovat lze.³² Nicméně za splnění předpokladů § 127 odst. 1 OSŘ ale nelze namísto znaleckého posudku vyžadovat „pouze“ odborné vyjádření, či sdělení skutečností dle § 128 OSŘ, neboť v takovém případě by důkaz nedostačoval k zodpovězení otázky, chyběla by mu vlastnost relevance.

³⁰ WINTEROVÁ, Alena. In: WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní...*, s. 242.

³¹ § 127 odst. 1 OSŘ. TŘ v § 105 odst. 1 v této souvislosti zmiňuje pouze důvod složitosti projednávané otázky. Konečně je pak dle § 56 SŘ znalec ustanoven tehdy, pokud odborné posouzení skutečností nelze zajistit od jiného správního orgánu.

³² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. května 2020, sp. zn. 8 Cmo 22/2020. Shodně JIRSA, Jaromír. In: JIRA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*, s. 318. Odlišně pak § 105 odst. 5 TŘ, dle kterého je možné o odborné vyjádření požádat i osobu zapsanou do znaleckého seznamu.

2. Vybrané problematické aspekty původní právní úpravy

2.1. Znalečné

Přestože je obecně na znaleckou činnost pohlíženo jako na výkon veřejné funkce, zcela nepochybně ji lze považovat také za činnost podnikatelskou.³³ Obecně je však třeba přihlížet také k tomu, zda se znalec podáváním posudků takřikajíc živí, nebo zda ke znalectví přistupuje spíše jako nadšenec, se zájmem o obor, či jako k výkonu prestižní činnosti s účelem být nápomocen veřejnosti. Nejmarkantněji se otázka finančního ohodnocení pochopitelně projeví na skupině prvně zmíněné.

Odměňování znalců je upraveno v § 17 až 19 původního ZnalZ, dále pak v § 16 až 29 původní ZnalV. Dle § 17 odst. 1,3 platí, že znalci za podání znaleckého posudku náleží právo na odměnu s pevně stanoveným rozmezím 100 až 350 Kč za hodinu vykonané práce, a to dle § 16 původní ZnalV. Původní ZnalV pak dále v § 20 a § 21 stanovuje případy navýšení a snížení odměny, či jejího úplného odepření. Také je třeba vzít v úvahu paušální částky stanovené v příloze původní ZnalV, které se však týkají pouze znalce ustanoveného v trestním řízení za účelem provedení pitev.

Další položkou, spadající do odměny znalce, je náhrada cestovních a jiných výdajů dle § 18 odst. 2 původního ZnalZ, konkrétně náhrada nákladů účelně vynaložených v souvislosti se znaleckým posudkem, mezi které řadí cestovní výdaje [§ 28 odst. 1 písm. a) původní ZnalV], náhradu ušlého výdělků [§ 28 odst. 1 písm. b) původní ZnalV], účelně vynaložené náklady v souvislosti s výkonem znalecké činnosti, věcné náklady a náklady vzniknuvší v souvislosti s přibráním dalšího pracovníka, případně pak konzultanta, pokud s jeho přibráním orgán veřejné moci vyslovil souhlas. Platí, že účelně vynaložené náklady vzniklé v bezprostřední přímé souvislosti s vypracováním konkrétního znaleckého posudku jsou takové, bez nichž by znalecký posudek nebylo možné vypracovat.³⁴ Při určování výše odměny a náhrad se pak přihlíží k povaze a rozsahu úkonu, vyžadovanému stupni odbornosti, dodržení lhůty stanovené znalci a dalším skutečnostem, uvedeným v § 25 odst. 2 původní ZnalV. Konečně pak mají znalci dle § 17 odst. 5 původního ZnalZ nárok na DPH, které jsou povinni z odměny odvést.

Nejvíce kritizovaným aspektem znalečného je pochopitelně otázka hodinové odměny znalce za vykonanou činnost. Sazba 100 až 300 Kč na hodinu byla stanovena účinností původní

³³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. října 1993, sp. zn. Cmz 38/92.

³⁴ BÜRGER, Pavel. In: KRÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. 1. vydání. Praha: Leges, 2021. s. 221.

ZnalV, a to k datu 01. 01. 2003, přičemž až do 31. 12. 2020 k navýšení hodinové odměny nedošlo. Přitom průměrná hrubá mzda v roce 2003 činila dle Českého statistického úřadu³⁵ 16.430 Kč, v roce 2020 pak 36.176 Kč. Přesto, že došlo k jednou takovému navýšení průměrné hrubé mzdy, právní předpisy upravující odměňování znalců na ekonomickou situaci ve společnosti nereagovaly.

Ať je již znalecká činnost znalcem vykonávána z jakéhokoliv důvodu, vždy je třeba, aby měl znalec možnost znaleckou činnost zafinancovat, domněnka, že by tak činil vlastními prostředky, je lichá. Proto je třeba zohlednit náklady, které jsou znalci povinni vynaložit. Zejména sociální a zdravotní pojištění, daň z příjmu fyzických a právnických osob, výdaje spojené například s chodem znalecké kanceláře. Jedním z odvětví, ve kterém se výše odměny promítne opravdu viditelně, je jednoznačně IT. „Špičková technika, stále odcházející zdroje, ale také odměna konzultanta, který ji chce zpravidla ihned, jsou jedněmi z mnoha výdajů, resp. nákladů, které stojí ve sloupku opačném s odměnou (výnosy),“ jak poznamenává znalec z oboru IT,³⁶ přičemž jedním dechem dodává, že není neobvyklá několikaměsíční práce na posudku, například pro policii, a to i rok bez zálohy a když soud konečně o odměně rozhodne, bývá zpravidla napadána stranou, která je se závěry znaleckého posudku nespokojena. Stejnou zkušenost sdílí Křístek, který potvrzuje běžnou praxi soudů rozhodovat o odměně až na konci sporu.³⁷ Z obou tvrzených zkušeností vyplývají 3 problematické okruhy, a to lhůty pro rozhodnutí o znalečném, lhůty pro výplatu pravomocně přiznané odměny a neexistence záloh.

K otázkám lhůt je nutno uvést, že řízení o znalečném a následné rozhodnutí se považuje za rozhodnutí správní,³⁸ a proto je dle § 71 SŘ orgán povinen ve věci rozhodnout bez zbytečného odkladu, nejpozději do 2 měsíců, shodně pak § 19 odst. 1 původního ZnalZ, který dále pro výplatu přiznané částky stanovuje lhůtu bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od přiznání odměny. Dle judikatury je soud povinen rozhodovat o odměně znalce a náhradě vzniklých nákladů bez ohledu na skončení věci, ale neprodleně po předloženém vyúčtování a peníze mají být co nejdříve vyplaceny.³⁹ Nevhodně se tedy jeví opakované stanovení lhůt pro obé úkony na vícero místech právního řádu, přičemž judikatura vyžaduje rozhodnutí bez průtahů. Přesto mám za to, že je třeba následovat úpravu v původním ZnalZ, jakožto *lex*

³⁵ Český statistický úřad. Průměrná hrubá měsíční mzda. [online]. Český statistický úřad, 1. prosince 2016 [cit. 9. června 2022]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/prumerna-hruba-mesicni-mzda-graf>>.

³⁶ JELÍNEK, Zdeněk. *Zamyšlení nad znalectvím*. [online]. Posudek.cz, 10. dubna 2020 [cit. 9. června 2022]. Dostupné na: <<http://posudek.cz/zamysleni-na-znalectvim/>>.

³⁷ KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví...*, s. 144.

³⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. října 2003, sp. zn. ÚS 360/03.

³⁹ Nejvyšší soud České socialistické republiky ze dne 14. listopadu 1979, sp. zn. Cpj 41/79.

specialis vůči OSŘ, či TŘ. Opakované a výrazné porušování stanovených lhůt pro rozhodnutí o znalečném a jeho výplatě může mít dopad na motivaci znalce vykonávat řádně a včas znaleckou činnost. V konečném důsledku je způsobilé ohrozit veřejný zájem na fungování justice, proto by takové jednání soudce mohlo naplnit znaky skutkové podstaty kárného provinění dle § 87 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“).⁴⁰

Konečně je nezbytné přihlídnout k odpovědnosti, kterou znalecká činnost představuje. Pomineme-li fakt, že se znalci mohou dopouštět přestupků dle § 25a až 25c původního ZnalZ, za něž lze fyzické osobě uložit pokutu až do 200.000 Kč, právnické pak až 400.000 Kč, není výjimkou, že soud následuje závěry znaleckého posudku a tento pak mnohdy předurčuje rozhodnutí ve věci samé, přičemž rozhoduje soudce, a to s několikanásobně vyšší odměnou. Právě argument srovnatelně náročných činností a výrazně nižších odměn⁴¹ bývá často zmiňován. Současně bývají znalecké odměny porovnávány s odměnami jiných povolání, jako jsou nejen advokáti, ale také exekutoři, notáři, daňoví poradci,⁴² jejichž mimosmluvní odměnu také určují prováděcí podzákonné právní předpisy, nicméně odměny znalců za jinými výrazně zaostávají. V této souvislosti vyvstává otázka, zda se nejedná o diskriminační ustanovení, znevýhodňující jednu skupinu profesí v porovnání s jinými. Obdobně pak v otázce náhrady nákladů znalce za ztrátu času, včetně času stráveného na cestě, na kterou dle původní právní úpravy nemá nárok.

V úvahu je třeba vzít nejen odpovědnost, obecně se také hovoří o stárnutí věkového průměru znalců. Výše uvedené je pak logickým vyústěním nastavené právní úpravy zejména odměňování, neboť mladí, ambiciózní lidé zpravidla za minimální odměnu nebudou chtít pracovat, a tak situaci zachraňují znalci důchodového věku, kteří však mnohdy z důvodu neochoty, či pokročilého věku nestíhají sledovat novinky ve svém oboru, což má bezpochyby dopad na obsahovou stránku znaleckého posudku.

2.2.Odpovědnost znalců při výkonu znalecké činnosti

Otázka odpovědnosti znalců je nepochybně úzce spojena s výstupy jejich práce, neboť při nedostatečné kontrole nemusí mít, až výjimečné případy, zejména ze zájmu o obor, motivaci

⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. března 2016, sp. zn. 13 Kss 3/2015.

⁴¹ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 115.

⁴² BÜRGER, Pavel. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 215.

pro řádný výkon znalecké činnosti, nadměrný dohled a sankce pak také zpravidla nebudou žádoucími.

2.2.1 Soukromoprávní odpovědnost

Občanský zákoník stanovuje odpovědnost znalce při výkonu znalecké činnosti v § 2950, ve které znalec vystupuje v roli odborníka, který za úplatu poskytuje své odborné dovednosti. Z toho důvodu je povinen nahradit škodu neúplnou, či nesprávnou informací, pokud byla poskytnuta za úplatu, v případě bezúplatné činnosti pak dle předmětného ustanovení odpovídá jen v případě úmyslného jednání. I zde můžeme shledávat vyšší míru odpovědnosti požadovanou po znalcích, neboť před touto novelou byla odpovědnost dovozována na základě příčinné souvislosti zavinění a vzniklé škody dle § 420 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Avšak již před touto novelizací byla znalci soudy vyjudikována pozice profesionála, který se měl v případě nejasného zadání dotázat na jeho upřesnění.⁴³

V případě znaleckého posudku zpracovaného pro tzv. soukromého zadavatele jej znalec vypracovává na základě smlouvy o dílo dle § 2586 OZ, za znalecký posudek obsahující vady pak dle § 2615 a násl. OZ může objednatel požadovat nápravu.

2.2.2 Trestněprávní odpovědnost

Trestněprávní odpovědnost znalců upravuje § 346 TZ, který stanovuje dvě základní skutkové podstaty trestných činů, jichž se znalec při výkonu své znalecké činnosti může dopustit. První z nich kriminalizuje jednání znalce spočívající v podání nepravdivého, hrubě zkresleného nebo neúplného znaleckého posudku. Přičemž je bez významu, zda si znalecký posudek vyžádal orgán veřejné moci, či soukromá osoba, zda byl posudek podán v návaznosti na některé z řízení uvedených v odst. 2, nebo zda byl podán např. soukromé osobě bez návaznosti na nějaké řízení, postačí, pokud bude znalec srozuměn s tím, že by znalecký posudek, podaný soukromé osobě, mohl být použit v některém z řízení.⁴⁴ Druhý odstavec pak postihuje zamlčení, či uvedení nepravdivé informace mající podstatný význam pro rozhodnutí soudní a další uvedené orgány.

Dle komentářové literatury o úmyslu, který je vyžadován nejméně ve formě úmyslu nepřímého,⁴⁵ nebudou vznikat pochybnosti, a to vzhledem ke slibu, který znalec, a to ať již zapsaný v seznamu, nebo *ad hoc*, skládá. Opomenutí poučení však pachatele trestného činu

⁴³ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 161.

⁴⁴ PROVAZNÍK, Jan. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář. Svazek 2, § 1 až 204*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 2811.

⁴⁵ Tamtéž, s. 2818.

odpovědnosti nezabavuje, pokud v jejím důsledku neztrácí formu procesního úkonu znaleckého posudku.⁴⁶ Stále však platí, že subjektivní stránka trestného činu musí být prokázána, což zapříčiňuje skutečnost, že projednávání trestné činnosti znalců není častým jevem.⁴⁷

Pro doplnění je třeba poznamenat, že zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim v souladu s § 8 umožňuje také trestní odpovědnost znaleckých kanceláří a ústavů, v souladu s § 8 je možné přičíst ústavu i jednání zaměstnance, tedy znalce. Následkem zahájení trestního stíhání znalce dle § 13 odst. 2 písm. a) ZnalZ může být pozastavení oprávnění k výkonu znalecké činnosti, v případě odsouzení pak dle § 14 odst. 1 písm. a) ve spoj. s § 9 odst. 1 ZnalZ zánik oprávnění k výkonu znalecké činnosti.

2.2.3. Správní odpovědnost

Nejčastějším způsobem uplatňování odpovědnosti znalců je odpovědnost správní, a to zejména prostřednictvím přestupků, které jsou v duchu zásady zákonnosti stanoveny původním ZnalZ, na řízení o přestupcích se pak subsidiárně užije zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „přestupkový zákon“), dále pak správní řád. Přičemž až do novely⁴⁸ bylo správní trestání znalce prostřednictvím dozorujícího orgánu se sankcí výstrahy, či vyškrtnutím ze seznamu, kdy toto disciplinární řízení bylo založeno pouze na zásadách správního řádu a jeho přiměřené aplikaci.⁴⁹ Záporům postupu dle přestupkového zákona a správního řádu jsou však složitější postupy a náležitosti, díky nimž je náročnější vést znalce k jejich odpovědnosti,⁵⁰ a to zejména s ohledem na počet úkonů, jež musí orgán mající pravomoc učinit, ale také z důvodu personálních kapacit příslušného orgánu.

Přestupku se dle § 25a a § 25b původního ZnalZ může dopustit znalec, jakožto fyzická osoba, dle druhého v pořadí zmíněného paragrafu pak i ústav.

Orgány příslušnými k projednání přestupku jsou dle § 25c odst. 1 původního ZnalZ Ministerstvo spravedlnosti, či předseda krajského soudu, místně příslušným pak dle § 62 odst. 1 přestupkového zákona správní orgán, v jehož obvodu byl přestupek spáchán. Proto vždy budou místně příslušné obě orgány, v praxi se tak užije institut předstížení dle § 11 odst. 2 SŘ.⁵¹ V této souvislosti bývá poukazováno na problém s podjatostí orgánu rozhodujícího o přestupcích,

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 30.

⁴⁸ Zákon č. 444/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 135 - 137.

⁵⁰ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 30.

⁵¹ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 168.

konkrétně o předsedech krajských soudů, dále pak na nejednotnost rozhodování, mající za následek nerovné zacházení se znalci, a to s ohledem na místní příslušnost orgánu rozhodujícího o spáchaném přestupku. V poslední řadě je třeba zmínit negativní fenomén dnešní doby, a to přetížení soudnictví, byť se v tomto konkrétním případě nejedná o moc soudní, ale výkonnou.

Ze skutkových podstat přestupků lze spatřovat, že sankcionují především porušení povinností stanovených znalci v původním ZnalZ. Problematická je dle mého skutečnost, že většina přestupků, jichž se může dopustit znalec jako fyzická osoba, uvedených v § 25a a ústa v dle §25b, se týká porušení formálních povinností, resp. pouze § 25a odst. 1 písm. a) a § 25b odst. 1 písm. a) se vztahuje k obsahu znalecké činnosti, kde zákon sankcionuje porušení povinností vykonávat řádně znaleckou činnost. V této souvislosti však narážíme na problém související s hodnocením znaleckých posudků, neboť nejen, že orgán posuzující naplnění skutkové podstaty přestupku zpravidla nedisponuje aparátem vykazujícím dostatečné znalosti potřebných k posouzení řádnosti, resp. správnosti znaleckého posudku, ale vzniká také otázka, zda tyto orgány mají pravomoc zkoumat správnost znaleckých posudků, závěrů v nich uvedených.⁵² Instrukce⁵³ v roce 2017 pojem řádného výkonu znalecké činnosti v § 22 stanovila, hovoří zde o kontrole formálních a obsahových náležitostí znaleckých posudků, ale také o postupu *lege artis*, či vhodnosti užití metody. Současně také zmínila pomoc profesních sborů při výkonu dohledu. Otázkou však zůstává, zda je dohlížející orgán oprávněn přezkoumávat věcnou stránku z hlediska postupu znaleckého zkoumání, či závěru.⁵⁴ I přes existenci poradních sborů mám však za to, že by měl hodnotit pouze formální náležitosti, neboť je třeba vzít v potaz skutečnost, že rozhoduje správní orgán, jakožto laik v daném oboru, názor znalců v poradních sborech je toliko poradní, s přihlédnutím k současné judikatuře, která hodnocení věcné stránky znaleckých posudků zapovídá i soudům v rámci probíhajícího řízení, jak bude objasněno níže.

Další nedostatek pak lze spatřovat v pravděpodobném opomenutí zákonodárce při stanovení některých skutkových podstat, jako např. nesprávné vyúčtování odměny znalce, aniž by bylo zmíněno i nesprávné vyúčtování náhrady nákladů [§ 25a odst. 1 písm. h), § 25b odst. 1 písm. h)], absence sankcionování ostatních osob, především konzultanta, při porušení

⁵² Tamtéž, s. 175.

⁵³ Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017 ze dne 23. 11. 2017, č.j. MSP-26/2017-OJD-ORG/32, o správním řízení ve věcech znalců a tlumočnicků a o některých dalších otázkách. [online]. *justice.cz*. 23. listopadu 2017 [cit. 17. června 2022]. Dostupné z: <<https://justice.cz/documents/12681/1078155/8-2017+Instrukce.pdf/9f115402-eba6-44b5-9406-eeed93431478>>.

⁵⁴ FERFECKÝ, Jan. *Dohled nad znalci: věcný přezkum znaleckých posudků, aneb na kterém bojišti tuto bitvu bojovat*. [online]. *epravo.cz*, 25. května 2018 [cit. 17. června 2022]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dohled-nad-znalci-vecny-prezkum-znaleckych-posudku-aneb-na-kterem-bojisti-tuto-bitvu-bojovat-107595.html>>.

povinnosti mlčenlivosti [§ 25a odst. 1 písm. c), § 25b odst. 1 písm. c)], nebo v nedostatečně zřetelných hranicích mezi jednotlivými přestupky [odmítnutí podat znalecký posudek dle § 25a odst. 1 písm. e) a nepodání znaleckého posudku ve lhůtě dle § 25a odst. 1 písm. a)], nebo také v rámci jednoho ustanovení (nevedení znaleckého deníku, či řádné nevedení znaleckého deníku).⁵⁵

Problém také nastává v souvislosti s definicí některých skutkových podstat přestupků, např. při porušení povinnosti mlčenlivosti dle § 25a odst. 1 písm. b), neboť ke spáchání přestupku je třeba, aby se jednalo o tzv. speciální subjekt, znalce, nicméně pokud by znalec povinnost porušil až po vyškrtnutí ze seznamu, přestupku by se nedopustil, neboť by již v postavení znalce dotyčná osoba nefigurovala.⁵⁶

Původní ZnalZ upravuje i sankce, které lze za přestupky uložit, a to pokutu, vyškrtnutí ze seznamu (§25a odst. 3, § 25b odst. 3). Maximální výše pokuty pak u znalce činí 200.000 Kč, u ústavu je stanovena na 400.000 Kč. Specialitou je pak výstraha v § 25d uložená v případě, že porušení povinností nelze posoudit jako přestupek, ani trestný čin, avšak jednání si určitou reakci zasluhuje. Aplikovatelnost ustanovení o výstraze však bude vzhledem k široce pojatým skutkovým podstatám, postihujícím většinu porušení povinností, ojedinělá.⁵⁷ Se stejnými sankcemi počítá i Dörfl,⁵⁸ naopak Ullrich je toho názoru, že v důsledku subsidiární aplikace přestupkového zákona a nevyloučení právní úpravy sankcí je možné znalce trestat i napomenutím a propadnutím věci,⁵⁹ s čímž s ohledem na pravidlo *lex specialis derogat lege generali* nesouhlasím.

S uplatňováním odpovědnosti znalců je to však v praxi mnohem složitější. Důvodem je zejména problematika přebírání znaleckých posudků, či ne příliš důkladné hodnocení znaleckých posudků, neboť znalec může být hnán k odpovědnosti pouze tehdy, pokud jsou vady v jeho znalecké činnosti zpozorovány.⁶⁰

2.2.4 Dohled

Dohled nad znalci spadá do výkonu státní správy znalectví, kterou původní ZnalZ dle § 1 písm. d) svěřuje Ministerstvu spravedlnosti a krajským soudům a který zahrnuje především

⁵⁵ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 176 - 178.

⁵⁶ Tamtéž, s. 172.

⁵⁷ Tamtéž, s. 182.

⁵⁸ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 45.

⁵⁹ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 180.

⁶⁰ VUČKA, Jan. *Znalecký posudek – dobrý sluha, ale zlý pán*. [online]. Jiné právo, 30. září 2011 [cit. 19. června 2022]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2011/09/znalecky-posudek-dobry-sluha-ale-zly_30.html>.

jmenování znalců dle § 3, vedení seznamů dle § 7, kontrolu znaleckých deníků dle § 15, řízení ve věcech znalců ve smyslu pozastavení, či zrušení oprávnění k výkonu znalecké činnosti dle § 20 až 20c a již zmíněnou správní odpovědnost.⁶¹ Dále také krajský soud dle § 19 odst. 2 původního ZnalZ dohlíží na úměrnost a úplnost účtovaných odměn.

Většinou pravomoc nad dohledem znalců vykonávají předsedové krajských soudů, ať se již jedná o vedení znaleckých deníků a řádný výkon znalecké činnosti na základě podnětů orgánů veřejné moci, či fyzických a právnických osob,⁶² přičemž procesní postup při dohledové činnosti na základě podnětu upravuje Instrukce v § 24, a to v zájmu předvídatelnosti postupu a rozhodování správních orgánů. Ta také v § 34 počítá se zřízením poradních sborů, které mohou při výkonu dohledu působit.

Diskutovanou otázkou jsou limity dohledu nad znalci a přezkumu znaleckých posudků orgány veřejné moci, na niž ze své praxe reaguje i asistent soudce,⁶³ který poukazuje na množství stížností podaných účastníky v rámci probíhajícího řízení, kdy posudek představuje důkazní prostředek a předseda krajského soudu tvoří jakýsi revizní orgán, čímž dochází k dvojí kontrole téhož posudku, tento postup je však v rozporu se zásadou volného hodnocení důkazů, která náleží výhradně soudu, který řízení vede. U znaleckých posudků dle § 127a OSŘ je dle něj situace ještě závažnější, neboť v případě hodnocení věcné stránky znaleckého posudku může docházet k narušení zásady rovnosti stran řízení, neboť je na stranách, aby znalecký posudek protistrany kvalifikovaně zpochybnily.

Snad nejvíce problematickou se jeví koncentrace funkcí v rukou předsedů krajských soudů. § 1 původní ZnalV stanovuje osoby a oblasti, ve kterých jmenuje a odvolává znalce ministr spravedlnosti, případně pak možnost ministra stanovit si další oblasti nad rámec zákona, ve zbytku pak touto funkcí pověří předsedy krajských soudů. Jak již bylo zmíněno výše, v otázkách správního trestání je příslušným i předseda krajského soudu, konkrétně pak v rozhodování o spáchaném přestupku, či o uložení výstrahy. Přitom právě bydliště znalce zde bude klíčové, neboť na jedné straně je v tomto obvodu krajského soudu jmenován, zpravidla pak bude ustanovován k podání znaleckého posudku, následně se bude předseda s totožným znalcem setkávat v rámci prvnostupňového, či druhostupňového řízení jakožto řízení

⁶¹ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 38.

⁶² Tamtéž, s. 42

⁶³ FERFEČKÝ, Jan. *Dohled nad znalci: věcný přezkum znaleckých posudků, aneb na kterém bojišti tuto bitvu bojovat.* [online]. epravo.cz, 25. května 2018 [cit. 19. června 2022]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dohled-nad-znalci-vecny-prezkum-znaleckych-posudku-aneb-na-kterem-bojisti-tuto-bitvu-bojovat-107595.html>>.

odvolacího,⁶⁴ na straně druhé pak v rámci výkonu dohledu a případného sankcionování. Současné však lze namítat, že v případě opakovaného setkávání se se znaleckými pracemi téhož znalce je možné seznat kvalitu jeho činnosti a na tuto reagovat.⁶⁵ Proti rozhodnutí o snížení, či nepřiznání znalečného soudem je možné podat opravný prostředek, následně pak žalobu proti rozhodnutí orgánu veřejné moci dle § 65 a násl. soudního řádu správního, kdy k projednání je příslušný soud, v jehož obvodu rozhodoval správní orgán v prvním stupni, ve znalectví opět krajský soud, který znalce jmenoval a může jej odvolat. Přestože existuje institut vyloučení soudce pro podjatost, riziko vnějších vlivů je zde dle mého vysoké.

2.2.5 Odpovědnost dle občanského soudního řádu

Také v civilním soudním řízení má znalec řadu povinností, následkem jejich nedodržení pak může být uložena pořádková pokuta (§ 53 odst. 1 OSŘ), předvedení (§ 52 odst. 1 OSŘ), či uložení separace nákladů dle § 147 OSŘ. Mezi častý postih patří krácení odměny znalci dle § 17 odst. 3 původního ZnalZ, neboť se jedná o efektivnější způsob řešení nedostatečně zpracovaného znaleckého posudku, než-li dávat na vědomí krajskému soudu porušení povinností znalce a zahajovat správní řízení.⁶⁶

2.3. Náležitosti znaleckých posudků

Jedním z hlavních faktorů, ovlivňujících kvalitu znalecké činnosti, je problematika nedostatečně stanovených požadavků na tyto práce, které, nedisponujíc určitými náležitostmi a vlastnostmi, mají návaznost na hodnocení znaleckých posudků, jež se pak promítne v rozhodnutí ve věci samé.

Přidrží se dělení náležitostí znaleckých posudků, jež prosazují autoři zabývající se znalectvím, tedy na náležitosti obsahové, formální a procesní, posledně zmíněné jsou pak stanoveny jednotlivými procesními právními předpisy. Formální náležitosti obsahuje předchozí právní úprava v § 13 odst. 2, 3 a 4 původní ZnalV, kdy druhý odstavec požaduje: „popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel (nález), a výčet otázek, na které má odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky (posudek).“ Kromě struktury obsahující nález a posudek je třeba každý znalecký posudek doplnit znaleckou doložkou, konečně pak v případech § 127a OSŘ připojit doložku o vědomosti znalce o následcích nepravdivého znaleckého posudku. U znaleckých posudků podaných do protokolu

⁶⁴ ADAMEOVÁ, Zuzana. Vybrané otázky znalecké činnosti v České republice. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2011, Vol. 6, No. 2, s. 82.

⁶⁵ Tamtéž, s. 83.

⁶⁶ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 32.

jsou v souladu s § 13 odst. 6 původní ZnalV tyto údaje uvedeny v protokolu. Třetí odstavec, ryze formálního charakteru, se zabývá způsobem sešití, číslováním stran, způsobem úchytu šňůry a existencí znalecké pečeti. Původní ZnalZ pak v § 13 normuje povinnost podpisu a připojení otisku znalecké pečeti.

Tyto požadavky, kladené na formální strukturu znaleckého posudku, se jeví poněkud vágně, což se stalo předmětem kritiky mnoha autorů, s ohledem na následnou kvalitu výstupní práce. Právní teoretici tedy dále doporučují uvádět také titulní stranu obsahující identifikační údaje o znalci, zadavatele posudku, datum a účel vypracování, fakultativně pak přílohy, či další dokumentace, na něž je v rámci práce odkazováno,⁶⁷ konečně pak veškeré užité podklady.⁶⁸ Platí však, že původní ZnalZ explicitně a obligatorně žádnou z posledně uváděných náležitostí neobsahuje, a tak v případě absence některých částí je na stranách sporu, aby prokázaly, že absence konkrétní skutečnosti má nějakým způsobem dopad na znalecký posudek, a potažmo na účastníka řízení.

Dle Dörfla⁶⁹ vychází obsahové náležitosti ze stejného ustanovení, tedy § 13 odst. 2 původní ZnalV, stanovujícího závěr vyplývající z objektivních zdrojů, odborné posouzení prostřednictvím řádných metodických postupů a formulaci závěrů v odpovědích na znalci položené otázky. Ullrich naopak chápe obsahovou stránku znaleckého posudku jako požadavek na transparentnost a přezkoumatelnost znaleckého posudku, dále pak doplňuje nezbytnost odůvodnění znaleckého posudku, jeho logickou strukturu, jasnost, přehlednost a vhodné dokumentační pomůcky (např. grafy).⁷⁰

Již při prvotním pohledu na zákonné požadavky, vážící se jak k formálním, tak obsahovým náležitostem znaleckého posudku, lze seznat, že se jedná o strohou, mezerovitou právní úpravu s vágně stanovenými náležitostmi, což má největší dopad v oblasti hodnocení znaleckých posudků, a to nejen soudem, ale i dalšími adresáty znaleckých posudků, především pak účastníky řízení, kteří mají právo se k předloženým důkazním prostředkům vyjádřit a následně jej zpochybnit. Logickým důsledkem jsou znalecké posudky mající různou, či žádnou strukturu, závažnějším nedostatkem je však netransparentnost (např. při neuvedení metody v rámci oboru) znalecké činnosti a s tím související nepřezkoumatelnost znaleckých posudků.

⁶⁷ Tamtéž, s. 97.

⁶⁸ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 218.

⁶⁹ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 98.

⁷⁰ ULLRICH, Ladislav. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 220.

Nedostatečně stanovenou strukturou znaleckého posudku v návaznosti na hodnocení soudem se podrobněji zabývá Závora, soudní znalec působící v oboru písmoznalectví. Tento napadá především disfunkci struktury nálezu – posudek plus závěr, neboť v rámci své studie pro Ministerstvo spravedlnosti ČR došel k závěru, že si každý znalec dle své libovůle do části nález a posudek, píše, co uzná za vhodné, a to bez nutnosti naplnit volně stanovenou strukturu kritickým obsahem⁷¹. Konečně také vyslovuje myšlenku o existenci abstraktních kritérií pro znalecké posudky, mající dopad při jejich hodnocení soudy a jejich neschopnost promítnout je do obsahu znaleckých prací.⁷²

Dalším negativním projevem je skutečnost, že se znalecká činnost v určitých disciplínách, jako třeba v psychologii, může stát nepřehlednou a nepředvídatelnou.⁷³ Nejen k požadavku na přesnou strukturu znaleckých posudků, ale také pro předem stanovené obecné standardy v jednotlivých vědních oborech, případně pro konkrétní situace, se vyjadřují mnozí autoři,⁷⁴ kteří jsou přesvědčeni o jejich nezbytnosti, již odůvodňují přesvědčením, že pouze v takovém případě přestanou být určité obory, např. psychologie, vnímány jako vágní, ničím nepodložené vědy, založené na pouhých názorech odborníků, čerpajících především ze své profesní zkušenosti, nezohledňující posun v metodologiích či teoretických přístupech. Přičemž mám za to, že zde prezentovaný náhled společnosti na důvěryhodnost některých disciplín se dá vztáhnout obecně k humanitním oborům, rozšíření i na obory ostatní by důvěryhodnosti společnosti, zejména v otázce znalecké činnosti, příliš neprospělo.

2.4. Další problematické otázky související se znalectvím

2.4.1. Hodnocení znaleckých posudků

S problematiku náležitostí znaleckých posudků úzce souvisí hodnocení znaleckých posudků, v rámci této práce zejména otázka hodnocení věcné stránky znaleckého posudku, která se promítá nejen do hodnocení znaleckého posudku jakožto důkazního prostředku, jak by se mohlo na první pohled zdát, ale souvisí také s výkonem dohledu orgánů veřejné moci. S hodnocením jsou pak spojeny další negativní skutečnosti mající menší, či větší dopad na správnost znaleckých prací.

⁷¹ ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 122.

⁷² Tamtéž, s. 123.

⁷³ PTÁČEK, Radek, ZAPLETALOVÁ, KOLÁČKOVÁ, Jana. Znalecká činnost v oblasti psychologie I. – k otázce obecných standardů. *Soudce*, 2018, č. 5, s. 10.

⁷⁴ Tamtéž.

Pro hodnocení znaleckého posudku soudem v rámci probíhajícího civilního řízení platí zásada volného hodnocení důkazů, zakotvená v § 132 OSŘ, která říká, že každý důkaz hodnotí soud jednotlivě a ve vzájemné souvislosti s důkazy ostatními. Žádné speciální ustanovení, upravující odlišné hodnocení znaleckých posudků, neexistuje, přesto si však specifčnost tohoto důkazního prostředku vyžádala pozornost judikatury. V dnešní době je již snad nezpochybnitelnou skutečností, že soud je povinen zkoumat zákonné náležitosti znaleckého posudku, v návaznosti na stanovisko⁷⁵ Nejvyššího soudu pak i náležitosti obsahové, kterými lze rozumět zkoumání skutečností, zda závěry uvedené ve vlastním posudku jsou náležitě odůvodněny a zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda znalec vyčerpal úkol v rozsahu, jak mu byl zadán, zda přihlédl ke všem skutečnostem, s nimiž se měl vypořádat.“ Hodnotit věcnou stránku znaleckého posudku ve smyslu odborných závěrů znalce však stanovisko⁷⁶ zapovídá. K hodnocení obsahových náležitostí pak Ústavní soud⁷⁷ poznamenává nezbytnost zkoumat „proces utváření znaleckého posudku, včetně jeho přípravy, opatřování podkladů, průběh zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, včetně užitých metod a způsob, jakým znalec ke svým závěrům dospěl“. Z výše uvedeného je patrná snaha o hodnocení nikoli jen formálních, ale také obsahových náležitostí znaleckého posudku, přezkum odborných závěrů znalce je však vyloučen. Nemožnost přezkoumávat věcnou správnost posudku však neznamena, že je soud posudkem vázán, pokud má důvodné pochybnosti o jeho správnosti, má znalci uložit podání vysvětlení, doplnění posudku, odstranění nedostatků, či stanovit znalce nového.⁷⁸ Pokud se od závěru znaleckého posudku soud odchýlí, musí tento postup náležitě odůvodnit.⁷⁹ Nicméně v dnešní době, kdy je účastníkům řízení zaručena široká paleta základních práv a svobod, ve které je také zakotveno právo na náležité odůvodnění rozhodnutí a dostatečné vyprádnání se s důkazy, by tuto povinnost měl soud i bez uvedeného rozhodnutí.

I přes výše naznačená kritéria se však objevují problémy pramenící z chybného hodnocení znaleckých posudků, a to zejména problematika narušení zásady *iura novit curia*. Jak již bylo uvedeno výše, soudu nepřísluší hodnotit věcnou stránku věci a vyjadřovat se k odborným otázkám. Například ve sporu, ve kterém bylo třeba posoudit původ vlhkosti na nemovitosti žalobce, odvolací soud bez ohledu na znalecké dokazování samostatně zodpověděl na otázku příčin a důsledků vlhnutí domu žalobců.⁸⁰ Uvedená zásada platí i v opačném gardu,

⁷⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2002, sp. zn. 25 Cdo 583/2001.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2008, sp. zn. I.ÚS 49/06.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2009, sp. zn. 33 Cdo 4316/2009.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. září 1968, sp. zn. 1 Cz 39/68.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. dubna 2001, sp. zn. 22 Cdo 1599/1999.

také znalci často v důsledku svých pochybení překračují svá oprávnění, zadání otázek a mají potřebu podávat právní hodnocení věci. Zde je pak na soudu, aby si tento nedostatek správně vyložil a právní otázky si posoudil sám. Tak například bylo rozhodnuto, že znalec není oprávněn hodnotit otázku nepřičetnosti.⁸¹

Dalším problematickým aspektem je časté přebírání znaleckých posudků, resp. jeho závěrů, aniž by docházelo k přezkumu dle výše uvedených kritérií Ústavního soudu. Jednou z příčin je dle mého obava soudů ze zásahů do oblasti odborných otázek, kterou však hodnotit nesmějí a následného zrušení jejich rozhodnutí vyšším soudem v rámci druhoinstančního, či dalšího řízení. Často se ozývají kritické hlasy zastávající názor, že se jedná o pouhou lenost soudů s tím, že spokojit se se závěry znalce je jednodušší, případně, že jsou k chybám ve znaleckých posudcích lhostejné.⁸² Tento postup je však absolutně nepřijatelný, neboť by v konečném důsledku rozhodoval znalec, namísto soudce.

Jiným problémem, souvisejícím s hodnocením znaleckých posudků soudů, je otázka špatně formulovaných znaleckých otázek, na něž má znalec s využitím svých odborných znalostí a schopností odpovědět. Obecně platí, že se soud bude snažit pokládat otázky co nejvíce specificky tak, aby odpovědi mohly sloužit jako dostatečný podklad pro získání důkazu ze znaleckého posudku. Hranice mezi skutkovými a právními otázkami je však mnohdy dosti tenká, jako příklad lze uvést situaci, že je možné znalci uložit otázku zhodnocení kvality vztahu otce a syna, tázat se na schopnost rodiče stýkat se s potomkem je již dotazem nepřijatelným.⁸³ Občas lze příčinu hledat i v nejednotné judikatuře, například při zkoumání otázky výběru metod pro ocenění bezdůvodného obohacení.⁸⁴ Důvodem však může být i skutečnost, že v současné době jsme svědky hypertrofie práva⁸⁵, resp. zákonů. Soudy pak nejsou schopny se dostatečně důkladně seznámit s právními předpisy, se kterými jsou nuceni pracovat, a tak dochází k zadávání právních otázek znalcům z příslušných oborů.⁸⁶

V neposlední řadě je na místě vzpomenout nevyjasněnou otázku hodnocení ostatních důkazů znalcem. Zpravidla bude znalec při zpracování posudku vycházet z jiných, již

⁸¹ Nejvyšší soud ČR ze dne 7. června 1878, sp. zn. 11 Tz 21/78.

⁸² ADAMEOVÁ, Zuzana. Vybrané otázky znalecké činnosti v České republice. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2011, Vol. 6, No. 2, s. 86.

⁸³ JIRSA, Jaromír. In: JIRA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář ...*, s. 316.

⁸⁴ ČERNOHLÁVEK, Josef. *Hodnocení a kritika znaleckých posudků (nejen) ve stavebnictví*. [online]. Bulletin stavební právo, 1. února 2018 [cit. 27. června 2022]. Dostupné z: <<https://www.advokatcernohlavek.cz/clanky-s-pravni-tematikou/hodnoceni-a-kritika-znaleckych-posudku-nejen-ve-stavebnictvi>>.

⁸⁵ KRŠTEK, Lukáš. Procesní problémy znalců. *Soudce*, 2017, roč. 19, č. 6, s. 23.

⁸⁶ KRŠTEK, Lukáš. Ústavní rozměr znalecké činnosti. *Právní rádce*, 2009, č. 4, s. 63-67.

provedených a zhodnocených důkazních prostředků, tyto mu však nepřísluší hodnotit. Problematickou je zejména situace, ve které hovoří důkazy ve prospěch obou variant rozhodnutí a tehdy by se měl znalec vyjádřit alternativně k oběma možnostem, neboť není přípustné, aby si sám hodnotil důkazy a určoval, co má za prokázané, případně jakým důkazům vyhověl.⁸⁷ Konečně je třeba odmítnout názory zamezující znalci hodnotit jakýkoliv důkazní prostředek, neboť při zpracování revizního znaleckého posudku je znalec ze zákona naopak povinen tento přezkoumávat, jinými slovy je hodnotit.⁸⁸

2.4.2. Další

Neméně zmiňovanou je pak otázka předpokladů pro výkon znalecké činnosti, která kritéria pro výběr znalců stanovuje příliš obecně⁸⁹ a současně absence nároku na jmenování znalcem v případě splnění veškerých zákonných náležitostí. Zásadním problémem je nesoulad s ústavním pořádkem České republiky, neboť článek 21 odst. 4 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), zakotvuje rovné právo každého občana k přístupu k veřejným funkcím, případně pak právo nebýt diskriminován.

Často je také zmiňováno nadužívání znaleckých posudků, mající negativní dopad především na délku řízení, ale také na vytíženost znalců, kterých v některých oborech není mnoho a dá se tedy předpokládat, že znalec, zapsaný pro frekventovaný obor, nebude, navzdory povinností mu uloženým znaleckým zákonem, moci zpracování znaleckého posudku věnovat tolik času a pozornosti. Příčinou může být obava soudu z nedostatečného podkladu pro rozhodnutí, či možnost účastníků řízení předkládat dle § 127a OSŘ posudky vlastní a právo vyjadřovat se k podaným znaleckým posudkům, čímž právě po zpochybnění prvního, bude předložen posudek revizní.

Logickým důsledkem jsou pak průtahy v řízení, které odporují ústavně zaručenému právu na projednání věci bez zbytečných průtahů, článku 38 odst. 2 LZPS, představující snahu co nejrychleji poskytnout ochranu ohroženým subjektivním právům účastníka řízení. V neposlední řadě pak zásadě hospodárnosti a procesní ekonomie řízení, neboť s rostoucím počtem znaleckých posudků objevujících se v řízení se zvyšují náklady účastníků řízení. S tím souvisí i lhůty stanovené znalci soudem, které jsou v důsledku relativně nízkého počtu znalců

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 1979, sp. zn. Cpj 41/79.

⁸⁸ KRÍSTEK, Lukáš. Procesní problémy znalectví. *Soudce*, 2017, roč. 19, č. 6, s. 23.

⁸⁹ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 175.

poskytovány čím dál tím delší, výjimkou nejsou i lhůty roční, a to v řízení s nezletilými,⁹⁰ jak potvrzuje soudní znalec v oboru psychologie. Důsledkem delší lhůty pak v některých případech může být oslabení, resp. částečná změna, znehodnocení zkoumaného materiálu, předmětu, např. právě v oblasti psychologie může nastat jistý vývoj u pozorovaného, dále pak v medicínských oborech. Konečně si lze představit situaci znalce stanoveného na ocenění nemovitosti, na které, byť může být oceňována zpětně k určitému datu, se v mezidobí objeví jisté vady a nebude možné s jistotou říci, kdy konkrétně se vady vyskytly, či zda se již na nemovitosti nacházely. V této souvislosti však již hovoříme spíše o otázce pravdivosti znaleckého posudku a otázky správnosti a úplnosti podkladů pro znalecké zkoumání, která s sebou přináší mnoho nevyřešeného, zejména bývá kritizována nevyjasněná otázka odpovědnosti za úplnost podkladů.

⁹⁰ KOZELKA, Petr, PTÁČEK, Radek. *Konec znalců? S novým zákonem odcházejí a noví jsou v nedohlednu.* [online]. Novinky.cz, 6. prosince 2020 [cit. 30. června 2022]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/krimi/clanek/konec-znalcu-s-novym-zakonom-odchazeji-a-novi-jsou-v-nedohlednu-40343959>>.

3. Současná právní úprava v problematických aspektech

3.1. Znalečné

Stejně, jako v původním ZnalZ, má znalec dle § 30 ZnalZ nárok na odměnu, přičemž pro některé úkony je namísto hodinové odměny v příloze č. 1 ZnalVoZ stanovena paušální částka, kterou však lze dle § 13 odst. 3 ZnalVoZ nahradit odměnou ve skutečné výši. Nejdiskutovanější byla bezpochyby otázka hodinového odměňování, které bylo dle § 2 odst. 1 ZnalVoZ navýšeno z původních 100 až 350 Kč na částku 300 až 450 Kč za hodinu práce při výkonu znalecké činnosti. Přitom v původním návrhu vyhlášky Ministerstva spravedlnosti bylo hodinové odměňování stanoveno obecně pro znalce částkou 300 až 550 Kč, pro znalce v oboru zdravotnictví částkou 400 až 650 Kč, pro znalecký ústav částkou 500 až 700 Kč.⁹¹ K honorování znalců se vyjadřují mnozí autoři komentářů, kteří poukazují mimo jiné na to, že navýšení o 100 Kč horní částky odměny dlouhodobě nekryje ani průměrnou inflaci,⁹² či na fakt, že vzhledem k růstu mezd pracují znalci za menší odměny, než při posledním navýšení v roce 2003.⁹³ Tuto skutečnost je třeba zohlednit u výše rozebíraných nákladů a výnosů, které jsou znalci povinni vynaložit.

Výši odměn se již v minulosti zabýval Ústavní soud,⁹⁴ který dovedl, že výše odměn neporušuje právo podnikat, protože pokud znalec nenese riziko podnikání, nejedná se o činnost ryze podnikatelskou a konečně se také do odměny nepromítají náklady. O porušení by se dle Ústavního soudu jednalo, pokud by z činnosti neplynul žádný zisk, či minimální a dále by byla stanovena nějaká další povinnost, např. zpracovávat posudky osobami s konkrétní specializací. Z mého pohledu by však přezkum zákonnosti nového ustanovení o výši odměny byl žádoucí, neboť nejen, že během let došlo k výraznému nárůstu průměrné mzdy a výše se ve znaleckých odměnách promítla jen nepatrně, ale také § 10 odst. 3 ZnalVoZ přímo stanoví, které náklady se do odměny promítnou, např. pojištění, financování materiálně technického zázemí, sociální, či zdravotní pojištění, čímž by se mohlo jednat o druhý případ zmíněný Ústavním soudem, tedy minimální zisk plynoucí z činnosti a stanovení dalších povinností (např. pojištění).

Dle mého není sporu o jednoznačné potřebě navýšit znalcům mimosmluvní odměny. Jelikož je v současné době odměňování upraveno podzákoným právním předpisem, jehož

⁹¹ Návrh vyhlášky o znalečném. [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 3. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133447>>.

⁹² BÜRGER, Pavel. In: KRÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 217.

⁹³ KRÍSTEK, Lukáš. *Nový zákon je samý bič a žádný cukr*. [online]. 14. září 2019 [cit. 3. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2019/09/znalec-lukas-kristek-novy-zakon-samy-bic-zadny-cukr/>>.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 2015, sp. zn. Pl. ÚS 13/14.

předností je snazší změna a s ní související navýšení hodinové odměny, nic nebrání zákonodárcům, aby ji uskutečnily. V současnosti je navrhováno navýšení znalečného na částku 800 až 1000 Kč za hodinu vykonané práce.⁹⁵ Nicméně jednorázové navýšení odměny je řešením dočasným, za pár let může být situace obdobně nevyhovující. Proto by dle mého mohla být vzorem vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen „advokátní tarif“). Podle ní by se výše odměny odvíjela např. v civilních sporných řízeních od hodnoty částky sporu, v řízení nesporných by pak byly určeny paušální tarifní hodnoty, čímž by došlo alespoň k částečnému dorovnání situace na trhu a rovností mezi odpovědností a výdělkem, kterou znalec má.

Další možností je inspirace odměňováním státních zaměstnanců. V rámci tohoto systému by byly stanoveny hodinové odměny pro znalce v určité výši, odstupňované dle počtu let zapsaných ve znaleckém seznamu, resp. během nichž již vykonávají znaleckou činnost. Odůvodnění stupňovitě nastavených odměn spatřuji ve výše uvedené judikatuře a právní dogmatice, dle které znalci vykonávají odbornou činnost v zájmu veřejného blaha, jinými slovy vykonávají veřejnou funkci. Výhodou by bylo transparentní zaručené navyšování odměny, které by dle mého bylo způsobilé přivést ke znalecké činnosti více zájemců.

Konečně by jako předloha mohla sloužit rakouská právní úprava, která při určování odměn znalcům ustanoveným orgánem veřejné moci přikazuje orgánům rozhodujícím o znalečném zohlednit i smluvní odměny znalců za podobný typ práce,⁹⁶ čímž by se alespoň částečně setřel rozdíl mezi odměnami znalců v závislosti na zadavateli. Německá právní úprava⁹⁷ pak odměnu znalců ustanovených orgánem veřejné moci určuje dle oborů, v němž je znalec zapsán, pro obory nezapsané pak zákon předepisuje povinnost orgánu rozhodujícího o znalečném přihlídnout ke smluvním odměnám pro daný obor. Obdobná myšlenka se objevila v § 31 návrhu znalecké vyhlášky ke ZnalZ, který zakotvoval povinnost Ministerstva spravedlnosti sledovat výši odměn a následně je porovnat s odměnami smluvními,⁹⁸ což by zamezilo nežádoucím rozdílům mezi honorováním znaleckých posudků odvislých od postavení

⁹⁵ 12/22 Novela vyhlášky č.504/2020 Sb., o znalečném [online], Hospodářská komora České republiky, 12. srpna 2022 [cit. 23. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://komora.cz/legislation/124-22-novela-vyhlasiky-c-504-2020-sb-o-znalecnem12-8-2022/>>.

⁹⁶ Rechtsinformationssystem des bundes. Bundesrecht konsolidiert. Gesamte Rechtsvorschrift für Gebührenanspruchsgesetz. [online]. 10. srpna 2022 [cit. 10. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002337>>.

⁹⁷ Bundesamt für Justiz. Gesetz über die Vergütung von Sachverständigen, Dolmetscherinnen, Dolmetschern, Übersetzerinnen und Übersetzern sowie die Entschädigung von ehrenamtlichen Richterinnen, ehrenamtlichen Richtern, Zeuginnen, Zeugen und Dritten. [online]. 10. srpna 2022. [cit. 10. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.gesetze-im-internet.de/jveg/BJNR077600004.html>>.

⁹⁸ VISINGER, Radek. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích*..., s. 283.

zadavatele. Skutečnost, že předmětné ustanovení Parlamentem přijato nebylo, považuji za nesprávnou, neboť mohlo dojít k rovnějšímu postavení mezi znalci při výkonu znalecké činnosti.

Nově ZnalZ upravuje otázku soukromoprávní odměny, a to tak, že v § 31 odst. 3 stanoví povinnost sjednat odměnu písemně předem, včetně způsobu vyúčtování, ve snaze předejít budoucím sporům.

Znalci a také konzultanti mají od účinnosti nového ZnalZ nárok na náhradu nákladů za ztrátu času, včetně času stráveného na cestě, přičemž se dle § 10 odst. 1 ZnalVoZ musí jednat o ztrátu času v souvislosti se znaleckým úkonem, typicky pak cesta k soudu k výsledku znalce. Odměna činí dle § 15 odst. 2 ZnalVoZ 50 Kč, v porovnání například s advokátním tarifem je tak dle § 14 odst. 3, poloviční. Přesto je však třeba shledat změnu, s ohledem na skutečnost, že je znalecká činnost vnímána také jako činnost ekonomická, resp. podnikatelská, nikoli jen pozitivní, ale nezbytnou.

Kladně lze hodnotit jednotné stanovení lhůty splatnosti přiznaného znalečného v délce 15 dnů od právní moci rozhodnutí o znalečném, a lhůty pro rozhodnutí o znalečném bez zbytečného odkladu od doručení vyúčtování, s mezním termínem 30 dnů, které stanovuje § 34 ZnalZ. Došlo tak ke sjednocení roztržštěné právní úpravy vztahující se k délce lhůt, a současně k zamezení předchozí soudní praxi rozhodovat se značnými průtahy.

Další pozitivní změnou je zakotvení institutu záloh na odměnu a náhradu nákladů dle § 33 ZnalZ, která může být znalci přiznána v odůvodněných případech, jimiž důvodová zpráva⁹⁹ rozumí individuální případy s ohledem na dobu zpracování, rozsah, nezbytné hotové výdaje a další. Vzhledem k tomu, že znalci byla v civilním řízení záloha poskytována dle § 141 odst. 1 OSŘ jako záloha na náklady důkazů,¹⁰⁰ nemá pro toto řízení význam, uvažovat tak lze o poskytnutí zálohy v rámci řízení trestního. Opačný názor zastává Bürger¹⁰¹, který tvrdí, že na její poskytnutí znalec nikdy právo neměl, s čímž s ohledem na existující praxi záloh na náklady důkazů dle § 141 OSŘ nemohu souhlasit. Pro ještě lepší procesní postavení znalce by se dle mého mohl zákonodárce inspirovat německou právní úpravou, která zakotvuje právní nárok na

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 3. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

¹⁰⁰ VISINGER, Radek. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích*..., s. 294.

¹⁰¹ BÜRGER, Pavel. In: KRŽÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích*..., s. 226.

poskytnutí zálohy, pokud očekávaná odměna přesahuje určitou částku, či v případě značných cestovních výdajů znalce.¹⁰²

Konečně lze souhlasit s explicitním stanovením nákladů, jako povinného pojištění znalce, úhrady pojistného na sociální pojištění a další (§ 10 odst. 3 ZnalVoZ), které znalci nebudou hrazeny, což koresponduje s dříve aplikovanou judikaturou, neboť posiluje právní jistotu osoby vykonávající znaleckou činnost.

Obecně mám za to, že nová právní úprava z hlediska procesních záruk vztahujících se k výkonu znalecké činnosti, ať se již jedná o stanovení lhůt pro rozhodnutí o znalečném, či výplatě pravomocně přiznaného znalečného, nebo institut zálohy, přispěla kladně k postavení znalce v rámci řízení. Nicméně jsem přesvědčena, že jádro problému spočívá spíše v nízké odměně znalců, která, i přes navýšení na částku 300 až 450 Kč za hodinu vykonané práce a zakotvení náhrady za ztrátu času, neodpovídá závažnosti a náročnosti znalecké činnosti. Rovněž také nereflektuje současnou ekonomickou situaci v České republice, zejména s přihlédnutím k průměrným mzdám, v úvahu by mohl přicházet přezkum její výše z hlediska souladu s ústavním pořádkem. Také je třeba zohlednit navýšení výdajů v souvislosti se stanovením nových povinností spojených s výkonem znalecké činnosti, například pojištění, které je v odměně zahrnuto a zohlednit otázku sankcí, jež hrozí za chybné vyúčtování.¹⁰³ Dle mého nejsou současné změny schopny zabránit snižování počtu členů znalecké obce, naopak se domnívám, že odměna je hlavním důvodem snižování jejího počtu a znalecká činnost se tak i nadále nebude z důvodu odměny jevit dostatečně přitažlivou pro osoby, které by nad jejím výkonem uvažovaly. Proto bych zákonodárci doporučila pravidelně navyšovat znalecké odměny, případně pozměnit způsob odměňování po vzoru advokátního tarifu, stupňovitě nastaveným odměňováním státních zaměstnanců, či alespoň do zákona zakotvit povinnost přihlížet při určování odměn k odměnám smluvním.

3.2.Odpovědnost znalců při výkonu znalecké činnosti

3.2.1. Soukromoprávní odpovědnost

Soukromoprávní oblast znalecké činnosti ovlivnil zejména § 21 ZnalZ, kterým došlo k zakotvení speciálního ustanovení odpovědnosti za újmu způsobenou výkonem znalecké činnosti. Současně, oproti obecné právní úpravě v občanském zákoníku, stanovuje exkulpační důvod, a to ten, že znalec nemohl újmě zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na

¹⁰² Bundesamt für Justiz. Gesetz über die Vergütung,...

¹⁰³ BÜRGER, Pavel. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 217.

něm požadovat. Stejně, jako v ustanovení § 2950 OZ, je vyžadováno zavinění znalce, jedná se tak o odpovědnost subjektivní.¹⁰⁴ Z textace zákona je zřejmé, že důkazní břemeno ohledně vyvinění se pak leží na znalci, přesto je však s ohledem na vylepšení pozice znalce ustanovení vnímat pozitivně.

3.2.2. Trestněprávní odpovědnost

Významné změny nastaly v otázce veřejnoprávní odpovědnosti znalců. Nejprve lze kladně hodnotit explicitní zakotvení vlastnosti pravdivosti¹⁰⁵ znaleckého posudku v § 28 odst. 1 ZnalZ, neboť s takto stanovenou povinností koresponduje skutková podstata trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku uvedeného v § 346 odst. 1 TZ. Komentářová literatura¹⁰⁶ k trestnímu zákoníku pojem pravdivosti vykládá jako rozpor všech znaleckých závěrů a podstatných okolností s objektivní realitou, jinými slovy jako účelový, či zfalšovaný znalecký posudek. Nicméně důvodová zpráva a komentáře, vztahující se k výkladu pojmu pravdivosti znaleckého posudku ve smyslu ZnalZ, jej interpretují mnohem širěji, kdy kromě povinnosti nestrannosti a odbornosti znalce poukazují na nezbytnost vzít v potaz také správnost podkladů, zvolených metod, či řádné odůvodnění.¹⁰⁷ Proto mám za to, že i přes určitou kontinuitu výkladu pojmu v rámci skutkové podstaty trestného činu, resp. částečné narušení zásady předvídatelnosti soudního rozhodování a legitimního očekávání pachatele, je při rozhodování o spáchání tohoto trestného činu nezbytné užít formálně-systematického výkladu práva¹⁰⁸ a zohlednit výše zmíněný výklad pojmu. Také je však třeba pamatovat na zásadu subsidiarity trestní represe, uvedenou v § 12 odst. 2 TŘ, a méně formální pochybení tak nesankcionovat trestněprávními nástroji, ale přestupkovými, či jen uložením výtky.

3.2.3. Správní odpovědnost

Nejprve je nezbytné zmínit novinky v části páté znaleckého zákona, upravující oblast přestupků. Primárně došlo k přenesení pravomoci k vedení přestupkového řízení výlučně na Ministerstvo spravedlnosti, a to s ohledem na rozhodování věcně specializovaným orgánem,¹⁰⁹ čímž došlo k vyřešení problémů nejednotnosti rozhodování, případnou podjatostí, či odlehčení soudům s částí jejich agendy.

¹⁰⁴ KRÍSTEK, Lukáš. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 136.

¹⁰⁵ KRÍSTEK, Lukáš. *Nový zákon je samý bič a žádný cukr*. [online]. 14. září 2019 [cit. 5. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2019/09/znalec-lukas-kristek-novy-zakon-samy-bic-zadny-cukr/>>.

¹⁰⁶ PROVAZNÍK, Jan. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník...*, s. 2812.

¹⁰⁷ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 232.

¹⁰⁸ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva...*, s. 86.

¹⁰⁹ KRÍSTEK, Lukáš, VUČKA, Jan. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 268.

Dále došlo k navýšení skutkových podstat jednání, která jsou kriminalizována, například porušení informační povinnosti o změně údajů zapisovaných do seznamu znalců [§ 39 odst. 1 písm. d) ZnalZ], případně pak informační povinnosti o skutečnostech vedoucích k pozastavení zániku znalecké činnosti [§ 39 odst. 1 písm. i) ZnalZ], obojí se lhůtou ke splnění do 10 pracovních dnů od rozhodné události.

Při bližším seznámení se s jednotlivými přestupky pak lze seznat, že se jedná převážně o přestupky formalistické povahy, kromě výše uvedených pak například nevyhotovení stejnopisu znaleckého posudku a jeho následné úschovy [§ 39 odst. 1 písm. j], či řádné nevedení údajů v evidenci znaleckých posudků [§ 39 odst. 1 písm. m) ZnalZ]. Problematickým se pak jeví přestupek vymezený v § 39 odst. 1 písm. o) ZnalZ, který sankcionuje vyúčtování vyššího znalečného, a to pod pokutou do 75.000 Kč [§ 39 odst. 2 písm. a) ZnalZ], neboť v předchozí právní úpravě se hovořilo o nesprávném vyúčtování odměny [§ 25a odst. 1 písm. h) původního ZnalZ]. Nyní se znalec nemůže spokojit například se snížením odměny, neboť mu za chybné vyúčtování znalečného hrozí přestupkové řízení, proto je třeba, aby se nejprve odvolal a výši znalečného přezkoumal soud.¹¹⁰ S tím souvisí i skutečnost, že ZnalZ nově v § 36 stanovuje povinnost orgánu veřejné moci nahlásit ministerstvu podezření z porušení ZnalZ znalcem, přičemž soudy, také kvůli obavám z vlastních problémů, toto budou činit a dojde tak k nárůstu administrativy, což se pravděpodobně negativně projeví na ochotě znalců v činnosti nadále pokračovat.¹¹¹ Přesto, že existují názory,¹¹² že nahlašující orgán nemá možnost správní úvahy, zda je případné porušení zákona povinen oznámit, alespoň částečná správní úvaha je orgánu ponechána, neboť si sám musí vyhodnotit, zda-li je podezření skutečně pravděpodobné, či zda se skutečnosti dozvěděl hodnověrně.¹¹³

K obsahu znaleckého posudku, resp. kvalitám, které by měl vykazovat, se přímo vztahují pouze dva přestupky, a to porušení povinnosti vykonat znalecký posudek s odbornou péčí [§ 38 odst. 1 písm. b ZnalZ)] a skutková podstata vymezená ve stejném paragrafu, nacházející se pod písm. k), tedy, že znalec nenásleduje obsahové a formální náležitosti znaleckého posudku tak, jak je zákon stanovuje. Na tomto místě bych chtěla naopak vyzdvihnout snahu zákonodárce reagovat na porušení nově stanovených náležitostí znaleckého posudku tak, že vzhledem k zakotvení nové skutkové podstaty lze jejich vymáhání očekávat.

¹¹⁰ KRŮSTEK, Lukáš. *Nový zákon je samý bič...*

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² KRŮSTEK, Lukáš. In: KRŮSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 246.

¹¹³ VISINGER, Radek. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích ...*, s. 327.

Dále je třeba upozornit na navýšení pokut až do 500.000 Kč oproti předchozí právní úpravě, která ji zastropovala na 200.000 Kč, znalcům tak vzrostly pokuty až na 2,5násobek, kancelářím a ústavům o něco mírněji.¹¹⁴ Výše pokut jsou nově stanoveny pro všechny subjekty, tedy znalce, znalecké kanceláře, znalecké ústavy i znalce *ad hoc*, stejné. Nadále ovšem platí, že je nutné postupovat v souladu se zásadami správního trestání a přihlížet tak k okolnostem případu, mezi které lze řadit například recidivu, formu zavinění, závažnost spáchaného přestupku a další.

Kladným pak lze shledat vypuštění navrhovaného ustanovení § 39 odst. 3 o nemožnosti upustit od potrestání¹¹⁵ znalce, neboť mám za to, že již samotné projednání věci zpravidla, v souladu s 43 odst. 2 přestupkového zákona, postačí k nápravě, neboť znalecká činnost je také otázkou určité prestiže a dobrého jména, což může znalce v budoucím profesním životě nemálo ovlivnit a dá se tedy předpokládat, že se pokusí dalším pochybením předcházet.

Konečně je také v zájmu výkonu efektivnějšího dohledu pro přestupky stanovena delší promlčecí doba 5 let, případně 7 let, ve snaze zamezit promlčení přestupku, pokud je znalecký posudek v rámci probíhajícího soudního řízení prováděn jako důkaz a je na místě vyčkat na výsledek dokazování.¹¹⁶

K odpovědnosti znalců bych především navrhovala snížení pokut v rámci přestupků stanovených ve ZnalZ a do textace zákona explicitně uvedla možnost správní úvahy orgánům veřejné moci v zákonem stanovené oznamovací povinnosti dle § 36 ZnalZ,¹¹⁷ neboť mám za to, že pouze v takovém případě nebudou mít znalci pocit, že jsou příliš kontrolováni a káráni za každé drobné pochybení. Na druhou stranu je však třeba s ohledem na dosavadní kvalitu znalecké činnosti dohled a odpovědnost posílit nikoli navyšováním počtu přestupků, či zpřísněním trestů v rámci správního, nebo trestního řízení, ale zkvalitnit. Proto souhlasím se Ševčíkem, který navrhuje,¹¹⁸ aby byl v rámci trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku uvedeného v § 346 TZ, vyžadován nikoli úmysl, ale hrubá nedbalost, jež by usnadnila dokazování subjektivní stránky prokazovaného trestného činu.

¹¹⁴ KRŽÍSTEK, Lukáš. In: KRŽÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 253.

¹¹⁵ Vládní návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a ústavech. [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 8. srpna 2022]. Dostupné z: < <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443> >.

¹¹⁶ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 56.

¹¹⁷ Shodně KRŽÍSTEK, Lukáš. In: KRŽÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 246.

¹¹⁸ ŠEVČÍK, Petr. In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo...*, s. 187.

3.2.4. Dohled

Pravděpodobně největší změna nastala v případě výkonu dohledu nad znalci, který má nyní v gesci Ministerstvo spravedlnosti, role předsedů krajských soudů ze zákona vypadává. Změna orgánu dohledu byla zavedena zejména s ohledem na přetížení předsedů krajských soudů z důvodu složitější koncepce dohledu.¹¹⁹ V této souvislosti je však mnohými¹²⁰ poukazováno na nedostatek osobního kontaktu znalce s osobou vykonávající dohled. Výhodou předchozí právní úpravy, která svěřovala pravomoc ve věcech rozhodujících o udělení výstrahy, pozastavení nebo zrušení oprávnění k výkonu znalecké činnosti předsedům, či místopředsedům krajských soudů, byla skutečnost, že tento orgán byl vzhledem ke vzdělání, létům praxe, schopen lépe, než-li úředníci na ministerstvu, prostudovat spis a o věci rozhodnout, dále pak v případě nejasností ohledně výkonu znalecké činnosti či případných povinností znalce měli znalci možnost, jakožto laici, hledat podporu u erudovaných právních odborníků.¹²¹ Dalším kritizovaným bodem je pak včlenění rozhodování o existenci znaleckého oprávnění pod moc výkonnou, nikoli moc soudní¹²² jakožto nezávislý pilíř právního demokratického státu (přestože se jedná o výkon státní správy). Příkladem zneužití takové dělby moci by mohlo být využití oprávnění Ministerstva spravedlnosti k náhodné kontrole znaleckých posudků dle § 35 odst. 3 ZnalZ, ve skutečnosti by se však jednalo o kontrolu cílenou, např. na základě pokynu¹²³ a následně udělený postih, přičemž v případě opakovaného závažného porušení povinností znalce lze dle § 14 odst. 1 písm. e) ZnalZ rozhodnout o zrušení oprávnění k výkonu znalecké činnosti. S autory však nemohu souhlasit, neboť, přestože si všichni dokážeme představit případné pokyny moci výkonné a následek v podobě odebrání oprávnění k výkonu znalecké činnosti, mám za to, že mnohem větší pravděpodobnost vnějších vlivů, ohrožujících nezávislost rozhodování v souvislosti s výkonem dohledu nad znalci, existovala v případě rozhodování funkcionáři krajských soudů, a to právě z důvodu osobního kontaktu a možnosti rozhodovat o oprávnění k výkonu znalecké činnosti a současně tyto osoby sankcionovat.

Přestože lze kladně hodnotit vznik právního nároku k výkonu znalecké činnosti, včetně stanovení podmínek v § 5 a podrobných ustanovení vztahujících se k provedení znalecké zkoušky, některé body však zůstávají právně neukotveny, například posouzení materiálně

¹¹⁹ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 51.

¹²⁰ DOUCHA, Rudolf. *Jak paralyzovat českou justici?* [online]. Česká justice, 3. listopadu 2019 [cit. 9. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/blog/zakon-znalcich-paralyzovat-ceskou-justici/>>.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ KRÍSTEK, Lukáš. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 238.

technického zázemí a přístrojového vybavení dle § 5 odst. 1 písm. c) ZnalZ.¹²⁴ Zákon ani prováděcí vyhláška ničeho nestanoví, nezbyvá, než tuto kompetenci svěřit Ministerstvu spravedlnosti, potažmo úředníku, kterému náleží o nároku na jmenování rozhodovat. § 38 ZnalZ sice normuje, že v případech, ve kterých to stanoví povaha znalecké činnosti, zřídí ministerstvo pro znalecké otázky poradní sbory, z čehož však vyplývá, že tak není povinna učinit vždy, což s ohledem na právní nárok znalce k výkonu znalecké činnosti za splnění podmínek, dle mého odporuje právnímu řádu. Důvodová zpráva¹²⁵ k § 38 v této souvislosti uvádí možnost svěřit část úkolů poradních sborů profesním komorám zřízeným na základě zákona, typicky lékařským. Zajímavější je však skutečnost, že mimo jiné hovoří o nezbytnosti poradních sborů a nahrazení sborů krajských, těmi ministerskými. Tento návrh byl v další části legislativního procesu pozměněn, nicméně se jeví zvláštní, pokud na straně jedné důvodová zpráva hovoří o jejich nezbytnosti a výčtu činností, při kterých je s existencí poradních sborů počítáno (hodnocení věcné správnosti znaleckého posudku, odborná část vstupní zkoušky znalce), na té druhé pak dojde k pouhé možnosti tyto sbory zřídit, a to na základě úvahy orgánu dohledu, nikoli povinnosti. Každopádně, jak název napovídá, jedná se pouze o orgán poradní, konečné rozhodnutí však bude náležet Ministerstvu spravedlnosti.

Novinkou je také jednoznačné stanovení povinnosti v § 35 odst. 2 ZnalZ orgánem dohledu posuzovat souladnost postupu s obecně uznávanými standardy a postupy v jednotlivých odvětvích a z těchto hledisek pak hodnotit věcnou správnost znaleckých posudků. Jelikož se však jedná o odborné skutkové otázky, má ministerstvo možnost zřídit odborné poradní sbory. Kritéria správnosti by pak měla být dočasně posuzována dle dosavadních hledisek uvedených v Instrukci¹²⁶. Jsem přesvědčena, že pro takový krok není v současné době vytvořena dostatečná opora v zákoně, neboť hodnocení věcné stránky znaleckého posudku by mělo předcházet zřízení poradních sborů a obecných standardů pro jednotlivé znalecké obory, neboť v opačném případě rozhoduje orgán dohledu, jakožto laik, zcela svévolně, bez předem stanovených kritérií.

Dosti problematickým ustanovením se jeví § 35 odst. 4 ZnalZ, stanovující ministerstvu povinnost zrušit znalci oprávnění k výkonu znalecké nečinnosti, nepodal-li v posledních 5 letech alespoň 3 znalecké posudky, neexistují-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné.

¹²⁴ KŘÍSTEK, Lukáš. In: KŘÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 35.

¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 9. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=72&CT1=0>>.

¹²⁶ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek...*, s. 52.

Důvodová zpráva¹²⁷ je stejně neurčitá, jako slova zákona, uvádí však, že se může jednat o znalcem zaviněnou, i nezaviněnou nečinnost, důvodem pro nevyloučení však může být nízký počet znalců v minoritních oborech. Lze jen doufat, že ministerstvo bude v tomto případě zmíněný důvod akceptovat. V této souvislosti je však poukazováno na další závažný problém, a to činnost znaleckých kanceláří, tedy obchodních korporací, založených i jen za účelem dosažení zisku, neboť článek 26 odst. 2 LZPS zakotvuje povinnost omezení práva na výkon povolání nebo činností pouze zákonem, kdy komentář mezi tyto důvody stanovuje kritéria jako věk, kvalifikaci, státní občanství, nikoliv však nečinnost.¹²⁸ Zejména z posledně zmíněného důvodu mám za to, že by toto ustanovení neobstálo v testu proporcionality,¹²⁹ konkrétně pak v požadavku potřebnosti, neboť nízkou činnost znalců, zapsaných ve znaleckých seznamech, lze řešit i jiným způsobem, např. nejprve upozorněním, případně pak pozastavením oprávnění k výkonu znalecké činnosti, až následně jeho zrušením.

Pozitivně lze hodnotit existenci institutu výtky (§ 37 ZnalZ), dříve výstrahy, kterou lze uložit za drobné nedostatky ve výkonu znalecké činnosti a drobné poklesky v chování. Zde by dle mého mělo ministerstvo subsumovat právě drobné, formalistické nedostatky, kterými mohou být například ne zcela přesné a vyčerpávající zápisy do evidence posudků, či neobratnost znalce vedoucí k menším průtahům řízení.¹³⁰ Její výhodou je skutečnost, že si rozhodující orgán posoudí, zda udělí výtku, či zahájí přestupkové, či jiné řízení.¹³¹ Proti rozhodnutí o přestupku má znalec možnost podat dle § 65 odst. 1 soudního řádu správního žalobu, s místní příslušností Městského soudu v Praze. Zde je možné na pomyslnou mísku vah položit na straně jedné negativum spočívající ve výlučné místní příslušnosti a s tím související otázku přetížení soudu, případné podjatosti a na straně druhé přínos věcné specializace soudu umožňující co nejvíce kvalitní a především jednotné rozhodování, což dle mého výlučnou příslušnost dostatečně odůvodňuje.

Jsem přesvědčena, že by část výše uvedených problémů vyřešil vznik znalecké komory, jejíž členství by bylo vyžadováno zákonem tak, jako například členství v advokátní komoře dle

¹²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 13. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

¹²⁸ PAVLÍČEK, Václav. In: PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky. 2. díl: Práva a svobody*. 2. vydání. Praha: Linde, 1999. s. 227, 228. Cit. dle sekundárního zdroje: KŘÍSTEK, Lukáš. In: KŘÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 241.

¹²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08.

¹³⁰ VISINGER, Radek. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 330.

¹³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 13. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

§ 4 ve spoj. s § 40 odst. 2, 3 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále jen „zákon o advokacii“), která vykonává veřejnou správu na úseku advokacie. Vědoma si opozičních hlasů¹³² obávajících se případné podjatosti odůvodněné velikostí rozlohy České republiky a ještě menší velikostí znalecké obce, mám za to, že by byla spíše přínosnou. I přes existenci Komory soudních znalců České republiky je nutno konstatovat, že se jedná pouze o občanské sdružení, které členství nevyžaduje. Komora by působila v otázkách oprávnění k výkonu znalecké činnosti (včetně zkoušek), vydávání vnitřních předpisů, vzdělávání, výkonu dohledu, rozhodování v rámci kárné odpovědnosti znalců. Konečně by také byla vyřešena otázka dosud nezřízených poradních sborů, neboť orgány komory by již odborníky obsazeny byly, případně by se k jednotlivým případům do příslušných (rozhodovacích) orgánů přibrali znalci z oboru, jejichž výběr by byl předem, transparentně určen. Součástí výkonu dohledu a vzdělávání by mohlo být upozorňování na chybné znalecké posudky a např. jejich anonymní zveřejňování.

Nová právní úprava odpovědnosti znalců přinesla mnoho změn. Kladně hodnotím zakotvení odpovědnosti za újmu způsobenou znalcem v § 21 ZnalZ, a to z důvodu nové možnosti znalců využít exkulpačních důvodů, v trestněprávní odpovědnosti pak zavedení pojmu pravdivosti znaleckého posudku v § 28 odst. 1 ZnalZ, s ohledem na návaznost právních předpisů a větší jednotu právního řádu.

V oblasti správního trestání a dohledu pak shledávám pozitivní zejména změnu orgánu majícího pravomoc rozhodovat v oblasti přestupkového řízení, či výkonu dohledu, přičemž namítaným nedostatkem byla případná podjatost při rozhodování ve vícero oblastech znalecké činnosti (jmenování, pozastavení, zrušení oprávnění, dále pak přestupková agenda a výkon dohledu), která je řešena přenesením pravomoci na Ministerstvo spravedlnosti a kritizovaným problémům je způsobilá zabránit. Problémy s přestupky však shledávám ještě hlubšími, neboť i přes to, že se nyní jeví být skutkové podstaty přestupků definovány precizněji, než v předchozí právní úpravě, došlo k navýšení sankcionování tzv. formalistickými přestupky a na kvalitu znalecké činnosti reagují maximálně 2 skutkové podstaty přestupků z 15 existujících. Přestože se objevují názory, že nově stanovené výše pokut jsou s ohledem na vyskytující se případy odměn ve výši statisíců korun odůvodněny,¹³³ mám za to, že se o většinu případů znalecké činnosti nejedná, a obecně tak lze konstatovat nepoměr mezi odpovědností a odměnou.

¹³² KRŽÍSTEK, Lukáš. In: KRŽÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 238.

¹³³ KRŽÍSTEK, Lukáš, VUČKA, Jan. In: KRŽÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 261.

K institutům, které mají dopomoci k efektivnějšímu výkonu dohledu, hodnotím kladně zakotvení promlčecí lhůty, možnosti sankce v méně formální podobě, konkrétně výtky a konečně povinnost orgánů veřejné moci hlásit pochybení ministerstvu, neboť toto opatření umožní častěji upozorňovat a případně postihovat porušování povinností znalci. Rozporuplně pak hodnotím možnost ministerstva zrušit oprávnění k výkonu znalecké činnosti, protože, byť s cílem zvýšit kvalitu znaleckých prací, přinese více škody, než-li užítku, neboť znalecká obec, zejména v méně frekventovaných oborech, není tak velká, aby se mohl zákonodárce uchýlit k takovému kroku. Konečně jsem také na pochybách v otázce pravomoci a povinnosti ministerstva hodnotit věcnou stránku znaleckého posudku, zejména v situaci, kdy zákon obligatorně nestanovuje zřízení poradních sborů, ani obecných standardů a postupů pro všechny obory znalecké činnosti.

3.3.Náležitosti znaleckých posudků

ZnalZ již nově v § 28 a ZnalV stanovuje obligatorní výčet formálních i obsahových náležitostí, jež jsou u každého znaleckého posudku vyžadovány.

V prvním odstavci uvádí základní obsahové náležitosti, a to úplnost, pravdivost a přezkoumatelnost. Důvodová zpráva¹³⁴ pak vysvětluje, co je jednotlivými pojmy myšleno, přičemž k úplnosti vztahuje náležitosti z druhého odstavce, kterými jsou postup, podklady, informace a metody. S pravdivostí a přezkoumatelností pojí důvodová zpráva náležitosti opakovatelnosti (je-li znalec schopen zopakovat postup s podobnými výsledky), důvodnosti (zda existuje důvod k užití určitých metod a postupů), odůvodněnosti, umožňující vzájemnou kontrolu (použití vícero metod a vyvození podobných závěrů, zde samozřejmě v oborech, ve kterých je toto možné) a transparentnosti, která se vztahuje k věrohodnosti uvedených zdrojů. Konečně také důvodová zpráva k § 28 odst. 5 navrhuje výčet vlastností, které by měl každý znalecký posudek vykazovat, přímo definuje, co lze kterými znaky rozumět a nabádá k jejich následování za účelem snazší kontrolovatelnosti. Tato kritéria byla za předchozí právní úpravy stanovena pouze teorií, či judikaturou (např. přezkoumatelnost), proto lze jejich zakotvení v zákoně považovat za přínosné, zejména s ohledem na větší přehlednost a snazší trvání na jejich dodržování.

Odstavec druhý § 28 pak vyjmenovává formální náležitosti znaleckého posudku, opět zohledňujíc teoretické a judikатурní požadavky, například titulní stranu [písm. a)], výčet

¹³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 7. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=72&CT1=0>>.

podkladů [písm. c)], či přílohy za účelem lepší přezkoumatelnosti [písm. h)]. Vyhláška k novému znaleckému zákonu pak obsahuje podrobné vymezení jednak formálních náležitostí znaleckého posudku, zejména titulní strany (§ 39 ZnalV), zadání (§ 40 ZnalV), dále pak náležitostí poslední strany znaleckého posudku (§ 46 ZnalV), ale také vyčerpávající postup při zpracování znaleckého posudku (§ 52 až 59 ZnalV). Otázkou však zůstává, zda je exaktnost postupu při sběru dat možné aplikovat u všech znaleckých oborů, potažmo nakolik bude dodržování postupu při sběru dat možné kontrolovat.

Nález je oproti předchozí právní úpravě pojat úžeji, dle § 41 odst. 2 ZnalV obsahuje „popis postupu znalce při sběru, nebo tvorbě dat a při jejich zpracování a výčet těchto dat“, a to z důvodu propracovanější struktury znaleckého posudku.¹³⁵ Posudek je pak definován opět úžeji jako „popis postupu znalce při analýze dat a výsledek analýzy dat“, neboť na něj pak navazuje nově legislativně zakotvená část, a to pojem odůvodnění, ve které bude odpovídat na zadané otázky,¹³⁶ a to za účelem vysvětlení jeho znaleckých závěrů a kontroly postupu znalce.¹³⁷ Konečně je třeba poukázat na stanovení zákonného požadavku na hodnocení podkladů znalcem, neboť na této otázce nepanovala absolutní shoda a i v současné době je poukazováno¹³⁸ na rozpor s § 107 odst. 1 TŘ, který dokonce zapovídá, aby znalec důkazy hodnotil. S ohledem na vyšší sílu zákona je vyhlášku nutno vykládat v souladu se zákonem, trestním řádem¹³⁹. Poslední částí znaleckého posudku je závěr, příkazující znalci se v případě nemožnosti stanovit jednoznačný závěr vyjádřit, nakolik je tento přesný a uvést důvody, které přesnost snižují (§ 28 odst. 5). Podobná formulace tohoto pravidla se pak nachází na vícero místech vyhlášky (§ 40 odst. 2, § 41 odst. 5, § 57). Přestože se jedná o velmi užitečné a podstatné pravidlo, mající vliv na správnost znaleckých posudků a jejich závěrů, existují obavy námitek stran o nedůvěryhodnosti v případě neexistence žádného takového důvodu, opačně pak s mnoha důvody námitky o nízké věrohodnosti znaleckého posudku.¹⁴⁰ Dle mého je však zakotvení tohoto pravidla jednoznačně přínosné, neboť v opačném případě by bylo po znalci požadováno, aby se přesto, že výsledky znaleckého zkoumání nepřinesly jednoznačnou odpověď, přiklonil k některé z variant, jinými slovy odhadoval, de facto pak tipoval znalecký závěr. Mimo jiné by dle mého neměla být zpochybňována role a patřičná kvalifikace soudu, který je schopen posoudit důvodnost námitek stran.

¹³⁵ KRČÍSTEK, Lukáš. In: KRČÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 188.

¹³⁶ Tamtéž, s. 188, 189.

¹³⁷ Tamtéž, s. 191.

¹³⁸ Tamtéž, s. 190.

¹³⁹ Tamtéž, s. 187.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 199.

Dále vyhláška zakotvuje požadavky úplnosti a srozumitelnosti (§ 42 a 43 ZnalV) postupu, spojeného právě s užitými metodami a zakotvuje také povinnost přehlednosti znaleckého posudku, přičemž záleží na znalci, aby si ujasnil, zda je třeba užít seznam kapitol, grafů atd. Tomu má napomoci řada instrumentů, mj. i přílohy a jejich precizní označení (§ 47 ZnalV). Přestože se zejména v otázce přehlednosti znaleckého posudku bude jednat o subjektivní pohled každého jednotlivce, opětovně lze spatřovat patrnou snahu o snazší přezkoumatelnost.

Neméně významným je ustanovení nezbytnosti zpracování znaleckého posudku v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy jednotlivých oborů a odvětví uvedených v odstavci pátém § 28 ZnalZ, jsou-li vydány, v jejichž souladu poskytne znalec jednoznačné odpovědi na zadané otázky, není-li odůvodněn jiný postup. Důvodová zpráva dále uvádí nejen potřebnost jejich uvedení, ale také jejich vysvětlení, resp. v čem spočívají a jakým způsobem je možné je aplikovat, a to s cílem přezkumu jejich opakovatelnosti a ověřitelnosti.¹⁴¹ Účelem je nejen možnost přezkoumat právě věcnou správnost znaleckých posudků (soudy, orgánem dohledu), ale také poskytnout znalci návod, jak postupovat.¹⁴² Dle zákonného znění je znalci ponechána možnost užít i jiných postupů, či metod, zdůrazňuje však náležité odůvodnění takové odchylky. Důvodová zpráva¹⁴³ k § 28 odst. 5 ZnalZ stanoví, že standardy budou postupně vydávány Ministerstvem spravedlnosti za součinnosti poradních sborů, a současně uveřejňovány dálkovým přístupem. Přes zjevnou snahu zákonodárce však vyvstává několik otázek, především kdo bude zodpovědný za případnou škodu, pokud by byla metodika právně závazná a znalec ji následoval.¹⁴⁴ Dle mého, pokud již zákon zakotvuje institut s názvem obecně závazných standardů, skutečně by mělo být její dodržování vymáháno, jakousi unikovou cestou je pak možnost užití postupů odlišných, včetně náležitého odůvodnění. Posouzení, zda se jednalo o případ odůvodněný, či že v případě právní závaznosti měl znalec rozeznat, že je metodika chybná, pak bude záležet na názoru poradních sborů. Mám však za to, že aby byl v případě následování chybné metodiky odpovědný znalec, muselo by se jednat o natolik vadnou metodiku, že to znalec, jakožto odborník, musel bez větších problémů rozeznat. Nelze však předpokládat, že by takto chybné podklady byly stanoveny v rámci metodiky, výjimkou by mohlo být například nezohlednění obecného povědomí (v rámci znaleckého oboru, či právní

¹⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 10. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ KRÍSTEK, Lukáš. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 198.

veřejnosti) o chybovosti metodiky, v mezidobí od její účinnosti a přijetí metodiky nové. Problémem však zůstává dosud minimálně vydaný počet metodik, s nimiž již účinný zákon počítá a také otázka existence poradních sborů.

Zákonodárci tak lze doporučit co nejrychlejší přijetí metodik pro jednotlivé obory, zejména v návaznosti na další okolnost, kterou je věcný přezkum znaleckého posudku orgánem dohledu. V situaci, kdy Instrukce předpokládá hodnocení věcné stránky znaleckého posudku a zákon vydání metodik obsahujících postupy a standardy pro jednotlivé obory a tyto nejsou přijaty, se pak dle mého takový legislativní posun mívá účinkem, neboť by metodiky měly sloužit jakožto podklad pro hodnocení věcné stránky znaleckého posudku, s přihlédnutím k tomu, že právě hodnocení věcné stránky znaleckého posudku je dlouhodobě diskutovanou záležitostí. Dále mám za to, že pokud je to možné, mohly by v rámci jednotlivých oborů být vytvořeny jakési „šablony“ s náležitostmi konkrétními, nikoli obecnými, v typově podobných znaleckých posudcích. Nicméně až praxe ukáže, nakolik jsou i tyto, obecnější metodiky, využitelné.

Nově také § 28 odst. 3, 4 ZnalZ stanovuje povinnost podpisu osoby, která posudek v rámci znaleckého ústavu či znalecké kanceláře zpracovala, a to zejména s ohledem na pravdivost posudku, případnou podjatost znalců,¹⁴⁵ či jejich trestněprávní odpovědnost.

Lze zhodnotit, že nová právní úprava zcela jednoznačně přispěje prostřednictvím stanovení formálních a obsahových náležitostí znaleckých posudků k tvorbě kvalitnějších znaleckých prací, umožňujících soudcům lépe tyto důkazní prostředky hodnotit a v případě výskytu vícero znaleckých posudků s protichůdnými závěry díky nově zakotveným náležitostem znaleckých posudků možnost si tyto práce porovnat a k některé z nich se přiklonit, čímž lze předpokládat snížení počtu revizních znaleckých posudků. Dále mám za to, že nová právní úprava je schopná, alespoň částečně, zvýšit transparentnost a prestiž znalecké činnosti. Pozitivně také hodnotím snahu zákonodárce o zakotvení metodik obecně uznávaných postupů a standardů, přičemž některé z nich jsou již zveřejněny na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti,¹⁴⁶ například pro obor zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, či obor kriminalistiky, odvětví kriminalistiky, specializace kriminalistické fonoskopie. Jediné negativum spatřuji v časové prodlevě mezi zakotvením povinnosti v již účinném zákoně řídit

¹⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 10. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

¹⁴⁶ Znalci.justice.cz. Dokumenty. [online]. Justice.cz, 10. srpna 2022 [cit. 10. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://znalci.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>>.

se metodikami a jejich vydáváním, přestože nejsou obligatorně stanoveny pro všechny obory, zejména vzhledem k několikaleté přípravě nového znaleckého zákona. Stinnou stránkou pak bude navýšení administrativy, nákladů spojených s vypracováním znaleckých posudků a opět riziko odchodu znalců zapsaných v minoritních oborech, neboť nebudou ochotni se nové, místy formalistické, právní úpravě přizpůsobit.

3.4. Další změny související se znalcem

Pro úplnost zmiňuji některé další změny, které mají menší, či větší potenciál ovlivnit kvalitu znalecké činnosti.

3.4.1. Hodnocení znaleckých posudků

Žádné ustanovení, směřující výhradně k hodnocení znaleckých posudků, účinností nové právní úpravy přijato nebylo, což je s ohledem na skutečnost, že hodnocení důkazních prostředků upravují procesní předpisy a hranice nastavuje především judikatura, pochopitelné. Přesto lze vysledovat několik zákonných změn způsobilých alespoň částečně otázky související s hodnocením znaleckých posudků ovlivnit. Těmito jsou zakotvení formálních a obsahových náležitostí kladených na znalecké posudky, či definice řádné činnosti znalce. Částečný přehled nové právní úpravy však lze spatřovat také v požadavku na zadání znaleckého posudku uvedeného v § 40 ZnalV, nově obsahujícího nejen odbornou otázku, ale také informaci o účelu znaleckého posudku a všechny skutečnosti mající dle zadavatele vliv na přesnost znaleckého závěru. V této souvislosti je poukazováno na předpoklad inteligentního zadávajícího,¹⁴⁷ judikatura však dovodila, že vyvození účelu znaleckého posudku leží na znalci.¹⁴⁸ Konečně je pak poukazováno na požadavek § 41 odst. 1 ZnalV, aby znalec zkoumal věrohodnost dat, tedy věrohodnost důkazních prostředků,¹⁴⁹ jinými slovy je hodnotil.

K hodnocení znaleckých posudků bych uvedla, že částečným řešením by mohlo být další vzdělávání soudců. Dle § 82 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, je soudce povinen se dále vzdělávat, zejména prostřednictvím kurzů Justiční akademie, které by mohly vícero seminářů věnovat tématice znaleckého dokazování, v rámci nichž by byli soudci seznámeni s chybnými znaleckými pracemi. Nejvíce efektivní bych shledala především semináře zaměřené na praktické nácviky soudců při hodnocení znaleckých posudků. Dále by pak mohli

¹⁴⁷ KRÍSTEK, Lukáš. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 184.

¹⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.

¹⁴⁹ KRÍSTEK, Lukáš. In: KRÍSTEK Lukáš a kol. *Zákon o znalcích...*, s. 187.

být soustředění na formulaci znaleckých otázek a vyhodnocení znaleckých posudků alespoň v těch nejtypičtějším situacích.¹⁵⁰

Dále by měla být posílena také kárná odpovědnost soudců v případě nedostatečného vypořádání se se znaleckými posudky, čímž by mohlo dojít k zamezení přebírání znaleckých závěrů, nedostatečného odůvodňování při hodnocení, či přenášení zodpovědnosti na znalce nesprávnou formulací znaleckých otázek.

Konečně bych doporučila navrátit zákonnou povinnost soudu ustanovit znalce po slyšení účastníků dle § 127 odst. 1 OSŘ ve znění účinném do 31.8.2011, a to s účelem předejít namítání podjatosti znalce účastníky řízení v pozdější fázi řízení. Současně také z důvodu zpřesnění formulovaných otázek již před zpracováním znaleckého posudku, či debaty znalce se soudem o podkladech nezbytných pro znalecké zkoumání, případně i s účastníky o nezbytné součinnosti, to vše s ohledem na délku řízení.

3.4.2. Další

Na prvním místě bych vyzdvihla úpravu předpokladů pro výkon znalecké činnosti (§ 5 až 10 ZnalZ), které mnohem více odpovídají soudobému právnímu řádu České republiky, například se neřeší otázka státního občanství. Současně stanovuje jednotné podmínky odborné způsobilosti, včetně povinné vstupní zkoušky, kterou vyčerpávajícím způsobem popisuje § 5 až 35 ZnalV, mající za cíl udělit oprávnění kvalifikovaným osobám, znalých svých povinností vyplývajících z jejich oborů, ale i právních předpisů upravujících znalectví. Negativem je pak samozřejmě nevyjasněná otázka existence poradních sborů, které dle důvodové zprávy¹⁵¹ mají být přítomny při vstupní zkoušce.

Změny nastaly také v právním postavení subjektů oprávněných vykonávat znaleckou činnost, nyní se člení na znalce, znalecké kanceláře, jakožto obchodní korporace a znalecké ústavy. Předpoklady se však jeví přinejmenším diskutabilně, neboť znalec vykonávající činnost ve znalecké kanceláři nemůže působit jako znalec samostatně (§ 6 odst. 2 ZnalZ), znalec působící v ústavu ano. K výkonu znalecké kanceláře je třeba alespoň 2 znalců v příslušném oboru, odvětví a případně specializaci, ve které chce provozovat činnost [§ 6 odst. 1 písm. a) ZnalZ], pro ústav je obligatorně stanoven minimálně 1 znalec, přičemž ustanovení nabízí

¹⁵⁰ VUČKA, Jan. *Znalecký posudek – dobrý sluha, ale zlý pán*. [online]. Jiné právo, 30. září 2011 [cit. 27. června 2022]. Dostupné z: <[https://jinepravo.blogspot.com/2011/09/znalecky-posudek-dobry-sluha-ale-zly_30.html](https://jinepravo.blogspot.com/2011/09/znalecky-posudek-dobry-sluha-ale-zly-30.html)>.

¹⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 12. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

alternativu v podobě osoby, která je do vědeckovýzkumné činnosti zapojena [§ 7 odst. 1 písm. c) ZnalZ]. Tímto zákon zvýhodňuje znalecké ústavy a přisuzuje jim hodnotu povolanějších, kvalifikovanějších,¹⁵² a to i přes zásadu volného hodnocení důkazů. Problematickou se pak jeví možnost znalce působícího v ústavu pracovat také ve znalecké kanceláři, neboť v případě revizního znaleckého posudku znaleckého ústavu může dojít ke kontrole práce téhož znalce působícího ve znaleckém ústavu, který znalecký posudek podal za znaleckou kancelář.¹⁵³

Povinné pojištění znalců je vzhledem k jejich odpovědnosti za výkon znalecké činnosti ustanovením přispívající m k jejich ochraně. Nevýhodou je však další administrativa, minoritní znalci si pak zřejmě budou klást otázku upotřebitelnosti pojištění vzhledem k frekvenci jejich znalecké činnosti a včlenění pojištění do znalecké odměny [§ 10 odst. 3 písm. a) ZnalV], která se však vzhledem k růstu mezd zvýšila jen nepatrně.

Dále je kritizováno navýšení administrativních nákladů znalce v souvislosti s výkonem znalecké činnosti a byrokratizace, zejména s vedením elektronické evidence posudků, neboť dle § 29 odst. 3 ZnalZ jsou znalci povinni zapisovat údaje do 5 pracovních dnů od rozhodné skutečnosti, pokud tak neučiní, dopouští se přestupku. K navýšení administrativy pak pochopitelně dochází i na straně státu, když zákon zavádí mnoho nových povinností, např. kontrolu řádného vedení elektronické evidence posudků u každého znalce nejméně jednou ročně (§ 29 odst. 7 ZnalZ), nebo také zavedení oznamovací povinnosti orgánu veřejné moci dle § 36 ZnalZ.

Seznamy znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů nyní vede jednotně Ministerstvo spravedlnosti (§ 15 ZnalZ). Tyto se nově dle § 15 odst. 2 ZnalZ člení na veřejnou a neveřejnou část, přičemž ve veřejné části zůstává například údaj o spáchaném přestupku a trestu, neuplynulo-li od právní moci rozhodnutí o spáchání přestupku více než 5 let [§ 16 odst. písm. k) ZnalZ]. Ustanovení považují přinejmenším za diskutabilní, neboť za účinnosti zákona sankcionujícího širokou škálu pochybení, zejména formálního charakteru, nebude obtížné přestupek spáchat a znalci tak mohou lehce utrpět na své pověsti.

¹⁵² KRÍSTEK, Lukáš. *Nový zákon o znalcích: pohled očima znalce, právníka a podnikatele*. [online]. BDO Česká republika, 7. prosince 2020 [cit. 6. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.bdo.cz/cs-cz/archiv/danove-a-ucetni-clanky/prosinec-cs/novy-zakon-o-znalcich-pohled-ocima-znalce,-pravnik-a-podnikatele>>.

¹⁵³ DOUCHA, Rudolf. *Jak paralyzovat českou justici II?* [online]. Česká justice, 16. listopadu 2019 [cit. 5. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/blog/zakon-znalcich-paralyzovat-ceskou-justici-ii/>>.

Navýšení znaleckých oborů, odvětví a specializací, také v souvislosti s rozčleněním na specializace, může mít za následek chybějící znalce v určitých oborech, a současně nedostatek personálních kapacit ve znaleckých kancelářích a ústavech.

Přechodné ustanovení pak v § 46 odst. 2 ZnalZ stanoví, že znalci zapsáni v seznamu znalců jsou k činnosti oprávněni po dobu 5 let ode dne účinnosti nového zákona. Lze však předpokládat, že mnozí znalci, zejména staršího data narození, již nebudou mít snahu a chuť absolvovat především vstupní zkoušku, a k 1.1.2026 pravděpodobně nastane další úbytek znalců.

Závěr

Cílem této práce bylo zkoumat, které konkrétní faktory zapříčinily často kritizovanou kvalitu znalecké činnosti. Dále pak, zda se nová právní úprava znalecké činnosti, tedy zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a příslušné prováděcí právní předpisy, účinná od roku 2021, s těmito nedostatky vypořádala a lze tak očekávat vyšší úroveň znalecké činnosti. Konečně, zda se nabízí i jiné možnosti či řešení zmiňovaných problémů.

Nejprve jsem v úvodní kapitole vymezila základní pojmy, a to znaleckou činnost a znalecký posudek a nastínila jejich roli v procesním dokazování. V rámci druhé kapitoly jsem se zabývala faktory, které jsou, dle mého výzkumu, nejvíce způsobilé ovlivnit znaleckou činnost jako takovou, mezi které řadím odměňování znalců, jejich odpovědnost a náležitosti stanovené pro znalecký posudek, v kapitole třetí jsem pak představila novou právní úpravu ve výše rozebíraných oblastech, provedla komparaci a pokusila se navrhnout řešení některých problematických aspektů.

K závěrům učiněným v práci bych uvedla následující. První významnou oblastí, ovlivňující úroveň znalecké činnosti, je odměňování znalců. Největším problémem předchozí právní úpravy byla hodinová odměna znalců za výkon znalecké činnosti, která byla od roku 2003 stanovena částkou v rozmezí 100 až 350 Kč, neboť představovala nerovnost mezi odměnou znalců a odměnami dalších povolání, jež jsou také stanoveny podzákonným právním předpisem, dále pak nepoměr mezi odpovědností znalce a jeho odměnou, či nezohlednění ekonomické situace, zejména inflace a růstu průměrné mzdy. Dalšími problematickými aspekty byla nemožnost náhrady nákladů znalce za ztrátu času, včetně času stráveného na cestě, neexistence záloh, nejednotná úprava lhůt pro vydání rozhodnutí o znalečném, či výplatě pravomocně přiznaného znalečného, přičemž nová právní úprava se se všemi těmito otázkami dokázala vypořádat. Problematickou však stále zůstává otázka hodinové odměny znalce, k jejímu navýšení došlo na částku 300 až 450 Kč, což je s ohledem na výše zmíněné nedostatečné. V úvahu by mohl přicházet přezkum souladu s ústavním pořádkem z hlediska případného porušení práva na podnikání, zakotveného v čl. 26 LZPS. Řešením by mohl být odlišný způsob odměňování, např. inspirován odměňováním státních zaměstnanců, odměna odvislá od hodnoty sporu u některých druhů řízení, či zohledňování smluvních odměn při určování odměn mimosmluvních, v závislosti na typu práce, resp. obsahu znaleckého posudku.

Dalším rozebíraným aspektem byla odpovědnost znalců při výkonu znalecké činnosti, především se zaměřením na odpovědnost správní a s tím související výkon dohledu. Problémy činilo zejména přísně nastavené pojetí odpovědnosti za přestupky, konkrétně široké spektrum přestupků, sankcionujících především formální nedostatky znalecké činnosti, relativně vysoké pokuty v porovnání s odměnami znalců. Současná právní úprava však stanovila ještě přísnější pojetí odpovědnosti, neboť došlo k navýšení skutkových podstat přestupků, opět formální povahy, ale také k navýšení pokut za spáchaný přestupek. Druhou problematickou oblastí byla kumulace funkcí v rukou předsedů krajských soudů, kteří rozhodovali současně o oprávnění znalců k výkonu znalecké činnosti, ale také nad nimi vykonávali dohled a rozhodovali o přestupcích, kritizovaná tak byla případná podjatost, nejednotnost rozhodování o přestupcích, či přetížení soudnictví. Nová právní úprava zakotvila pravomoc k výkonu dohledu a rozhodování o přestupcích Ministerstvu spravedlnosti, čímž namítané nedostatky vyřešila. Převážně kladně lze hodnotit změny, jejichž účelem je zejména posílení výkonu dohledu, například povinnost orgánů veřejné moci hlásit podezření o porušení zákona znalci, či existenci institutu výtky jako mírnějšího postihu bez nutnosti zahajovat přestupkové řízení. Rozporuplně pak hodnotím možnost ministerstva zrušit oprávnění k výkonu znalecké činnosti, či hodnocení věcné stránky znaleckého posudku orgánem dohledu, s ohledem na to, že zákon nestanovuje obligatorní zřízení poradních sborů, ani obecných standardů a postupů ve všech jednotlivých znaleckých oborech. Řešením by dle mého byla existence znalecké komory, jež by působila ve vícero oblastech, např. výkon dohledu, rozhodování o oprávnění k výkonu znalecké činnosti, vzdělávání, čímž by došlo ke kumulaci oblastí na specializovaný orgán, a současně k vyřešení existence poradních sborů.

Konečně pak otázka náležitostí znaleckých posudků, jež předchozí právní úprava řešila minimálně, zákonem byly upraveny především formální náležitosti znaleckého posudku, také však v omezené míře, obsahové pak stanovovala judikatura, či právní nauka. Následkem byly znalecké posudky mající různou strukturu, často také netransparentní, až nepřezkoumatelné. S výše uvedeným pak souvisí i kritika neexistence obecných standardů a metod v rámci jednotlivých vědních oborů. Současná právní úprava podrobně zakotvuje formální i obsahové náležitosti znaleckého posudku, čímž je dle mého způsobilá většinu namítaných nedostatků vyřešit. Neméně významným je požadavek souladu postupu znalce s obecně uznávanými standardy.

Na základě výše uvedeného jsem dospěla k závěru, že stěžejními nedostatky předchozí právní úpravy bylo zejména honorování znalecké činnosti, přísně nastavená odpovědnost

znalců a nedostatečně stanovené náležitosti znaleckých posudků, a skutečnosti s těmito související, přičemž nová právní úprava se dle mého dokázala dostatečně vypořádat pouze s otázkou náležitostí znaleckých posudků. Přestože došlo k přesunu pravomoci výkonu dohledu a projednávání přestupků na Ministerstvo spravedlnosti, odpovědnost znalců je přesto příliš přísná. Největší nedostatek však spatřuji v hodinové odměně znalců, která je, dle mého názoru, i přes navýšení nedostatečným ekvivalentem v porovnání s vážností funkce a odpovědností, kterou znalecká činnost představuje.

Obecně lze tedy shrnout, že nová právní úprava znalecké činnosti je ve vybraných oblastech ve vztahu ke kvalitě znalecké činnosti spíše přínosnou, problematická ustanovení se vyskytují výjimečně. Nicméně mám za to, že aby došlo k výraznější změně mající za následek zvýšení kvality znalecké činnosti, musely by být ještě mnohé otázky řešeny odlišně, zejména jiný způsob odměňování znalců, mírnější pojetí jejich odpovědnosti, či zákonné zřízené komory znalců vyžadující povinné členství pro osoby vykonávající znaleckou činnost.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 213 s.

MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 304 s.

KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 331 s.

ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2015. 352 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 474 s.

Komentáře

DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. 417 s.

DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích a tlumočnicích: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 205 s.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 2. 2016, Kniha II., § 79 – 180 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 609 s.

KŘÍSTEK, Lukáš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. 1. vydání. Praha: Leges, 2021. 288 s.

LAVICKÝ, Petr a kol. In: LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces. Řízení sporné: Občanský soudní řád (§ 1 až 250l), Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1088 s.

PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky. 2. díl: Práva a svobody*. 2. vydání. Praha: Linde, 1999. 975 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. 1804 s.

ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář. Svazek 2, § 1 až 204*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. 1643 s.

WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní. Díl první, řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018. 646 s.

Odborné časopisy

ADAMEOVÁ, Zuzana. Vybrané otázky znalecké činnosti v České republice. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2011, Vol. 6, No. 2, s. 73-89.

KŘÍSTEK, Lukáš. Procesní problémy znalectví. *Soudce*, 2017, č. 19 (6), s. 21 – 23.

KŘÍSTEK, Lukáš. Ústavní rozměr znalecké činnosti. *Právní rádce*, 2009, č. 4, s. 63-67.

PTÁČEK, Radek, ZAPLETALOVÁ, KOLÁČKOVÁ, Jana. Znalecká činnost v oblasti psychologie I. – k otázce obecných standardů. *Soudce*, 2018, č. 5, s. 8-12.

ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2017, Vol. 12, No. 1, s. 120-149.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2007, sp. zn. II. ÚS 1710/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. února 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 2015, sp. zn. Pl. ÚS 13/14.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. října 2003, sp. zn. ÚS 360/03.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. IV. ÚS 3470/15.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. září 1968, sp. zn. 1 Cz 39/68.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 7. června 1878, sp. zn. 11 Tz 21/78.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 1979, sp. zn. Cpj 41/79.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. dubna 2001, sp. zn. 22 Cdo 1599/1999.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2009, sp. zn. 33 Cdo 4316/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2011, sp. zn. NS 33 Cdo 3117/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. srpna 2014, sp. zn. 32 Cdo 1124/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2010, sp. zn. 3 Tdo 1483/2009.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2002, sp. zn. 25 Cdo 583/2001.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. září 2009, sp. zn. 2 As 64/2009.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. března 2016, sp. zn. 13 Kss 3/2015.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. října 1993, sp. zn. Cmz 38/92.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. května 2020, sp. zn. 8 Cmo 22/2020.

Internetové zdroje

ČERNOHLÁVEK, Josef. *Hodnocení a kritika znaleckých posudků (nejen) ve stavebnictví*. [online]. Bulletin stavební právo, 1. února 2018 [cit. 27. června 2022]. Dostupné z: <<https://www.advokatcernohlavek.cz/clanky-s-pravni-tematikou/hodnoceni-a-kritika-znaleckych-posudku-nejen-ve-stavebnictvi>>.

Český statistický úřad. Průměrná hrubá měsíční mzda. [online]. Český statistický úřad, 1. prosince 2016 [cit. 9. června 2022]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/prumerna-hruba-mesicni-mzda-graf>>.

DOUCHA, Rudolf. *Jak paralyzovat českou justici?* [online]. Česká justice, 3. listopadu 2019 [cit. 5. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/blog/zakon-znalcich-paralyzovat-ceskou-justici/>>.

DOUCHA, Rudolf. *Jak paralyzovat českou justici II?* [online]. Česká justice, 16. listopadu 2019 [cit. 5. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/blog/zakon-znalcich-paralyzovat-ceskou-justici-ii/>>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 16. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133443>>.

FERFECKÝ, Jan. *Dohled nad znalci: věčný přezkum znaleckých posudků, aneb na kterém bojišti tuto bitvu bojovat*. [online]. epravo.cz, 25. května 2018 [cit. 17. června 2022]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dohled-nad-znalci-vecny-prezkum-znaleckych-posudku-aneb-na-kterem-bojisti-tuto-bitvu-bojovat-107595.html>>.

Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017 ze dne 23. 11. 2017, č.j. MSP-26/2017-OJD-ORG/32, o správním řízení ve věcech znalců a tlumočnicků a o některých dalších otázkách. [online]. justice.cz. 23. listopadu 2017 [cit. 17. června 2022]. Dostupné z: <<https://justice.cz/documents/12681/1078155/8-2017+Instrukce.pdf/9f115402-eba6-44b5-9406-eeed93431478>>.

JELÍNEK, Zdeněk. *Zamyšlení nad znalcstvím*. [online]. Posudek.cz, 10. dubna 2020 [cit. 9. června 2022]. Dostupné na: <<http://posudek.cz/zamysleni-na-znalcstvimi/>>.

KOZELKA, Petr, PTÁČEK, Radek. *Konec znalců? S novým zákonem odcházejí a noví jsou v nedohlednu*. [online]. Novinky.cz, 6. prosince 2020 [cit. 30. června 2022]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/krimi/clanek/konec-znalcu-s-novym-zakonom-odchazeji-a-novi-jsou-v-nedohlednu-40343959>>.

KŘÍSTEK, Lukáš. *Nový zákon je samý bič a žádný cukr*. [online]. 14. září 2019 [cit. 2. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.ceska-justice.cz/2019/09/znalec-lukas-kristek-novy-zakon-samy-bic-zadny-cukr/>>.

KŘÍSTEK, Lukáš. *Nový zákon o znalcích: pohled očima znalce, právníka a podnikatele*. [online]. BDO Česká republika, 7. prosince 2020 [cit. 6. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.bdo.cz/cs-cz/archiv/danove-a-ucetni-clanky/prosinec-cs/novy-zakon-o-znalcich-pohled-ocima-znalce,-pravnik-a-podnikatele>>.

Návrh vyhlášky o znalečném. [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 3. července 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133447>>. >.

VUČKA, Jan. *Znalecký posudek – dobrý sluha, ale zlý pán*. [online]. Jiné právo, 30. září 2011 [cit. 19. června 2022]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2011/09/znalecky-posudek-dobry-sluha-ale-zly_30.html>.

Rechtsinformationssystem des bundes. Bundesrecht konsolidiert. Gesamte Rechtsvorschrift für Gebührenanspruchsgeset. [online]. 10. srpna 2022 [cit. 10. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002337>>.

Bundesamt für Justiz. Gesetz über die Vergütung von Sachverständigen, Dolmetscherinnen, Dolmetschern, Übersetzerinnen und Übersetzern sowie die Entschädigung von ehrenamtlichen Richterinnen, ehrenamtlichen Richtern, Zeuginnen, Zeugen und Dritten. [online]. 10. srpna 2022. [cit. 10. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.gesetze-im-internet.de/jveg/BJNR077600004.html>>.

Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace [online]. psp.cz, 29. ledna 2018 [cit. 16. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=133446>>.

Znalci.justice.cz. Dokumenty. [online]. Justice.cz, 10. srpna 2022 [cit. 10. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://znalci.justice.cz/dokumenty/#dokumenty>>.

12/22 Novela vyhlášky č.504/2020 Sb., o znalečném [online], Hospodářská komora České republiky, 12. srpna 2022 [cit. 23. srpna 2022]. Dostupné z: <<https://komora.cz/legislation/124-22-novela-vyhlasky-c-504-2020-sb-o-znalecnemt12-8-2022/>>.

Právní předpisy

Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění zákona č. 183/2017 Sb.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 444/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů

Abstrakt

Cílem práce je zkoumat, jak se nová právní úprava znalecké činnosti, tedy zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, vyhláška č. 53/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti a vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, vypořádala s nedostatky a problémy právní úpravy předchozí, tj. zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění zákona č. 183/2017 Sb., vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících a dalšími souvisejícími právními předpisy vztahujícími se ke znalectví, účinnými do 31.12.2020 a zda je způsobilá zvýšit kvalitu znalecké činnosti.

V práci se podrobně zaobírám dle mého výzkumu třemi nejvýznamnějšími faktory, které ovlivňují kritizovanou kvalitu znalecké činnosti, a to odměňováním znalců, odpovědností znalců, náležitostmi požadovanými po znaleckých posudcích, nejprve z hlediska původní právní úpravy, následně té současné. Nedílnou součástí práce je jejich komparace a návrhy řešení jejich problémů, které lze považovat za návrhy *de lege ferenda*.

K závěrům učiněným v práci bych uvedla, že ačkoliv současná právní úprava v mnohém přispěla ke zkvalitnění znalecké činnosti a lze ji hodnotit spíše jako přínosnou, s tím nejpodstatnějším se nevypořádala, a to je otázka hodinového odměňování znalců a přísně pojatou odpovědností znalců za výkon znalecké činnosti. Současně však s sebou přinesla další nejasnosti a mezery v právní úpravě, které je třeba do budoucna odstranit.

Summary

The aim of the thesis is to examine how the new legal regulation of expert activities, i.e. Act No. 254/2019 Coll., on experts, expert offices, and expert institutes, Decree No. 53/2020 Coll., on the performance of expert activities and Decree No. 504 /2020 Coll., on expert fees, dealt with the shortcomings and problems of the previous legislation, i.e. Act No. 36/1967 Coll., on experts and interpreters, as amended by Act No. 183/2017 Coll., Decree of the Ministry of Justice No. 37 /1967 Coll., to implement the Act on experts and interpreters and other related legal regulations relating to expert services, effective until 31.12.2020 and whether it is capable of increasing the quality of expert activities.

In my research, I deal in detail with the three most important factors that influence the criticized quality of expert activities, namely the remuneration of experts, the liability of experts, and the requirements for expert opinions, first in terms of the original legislation and then the current one. An integral part of the work is their comparison and proposals for solutions to the problems, which can be considered as *de lege ferenda* proposals.

I would like to comment on the conclusions made in the thesis that although the current legislation has contributed to the improvement of the quality of expert activities and can be assessed as rather beneficial, it has not dealt with the most important issue, namely the issue of hourly remuneration of experts and the strict liability of experts for the performance of expert activities. At the same time, however, it has introduced further ambiguities and gaps in the legal regulation, which need to be eliminated in the future.

Klíčová slova

znalec, znalecká činnost, znalecký posudek, odpovědnost znalců, odměňování znalců

Key words

expert, expert activities, expert opinion, liability of experts, remuneration of experts